СІЧЕНЬ
JANUARY
1961

ОВИД

HORIZON

к XII., Ч. 1 (112)

ЦІНА 30¢

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

ВИДАЛО ТРИ НОВІ (досі ще не друковані) ОРИГІНАЛЬНІ ТВОРИ СЬОГОЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Юрій Тис
НА СВІТАНКУ
біографічна повість з життя Марка Вовчка.
Літературна й мовна редакція:
Ст. Риндик та І. Боднарук.
Сторінок 404
Ціна дол. 4.50

Софія Парфанович
ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ
(оповідання з життя домашього кота з ілюстраціями для старших і для молоді)
Літературний і мовний редактор:
А. Юриняк.
Сторінок 208
Ціна дол. 2.50

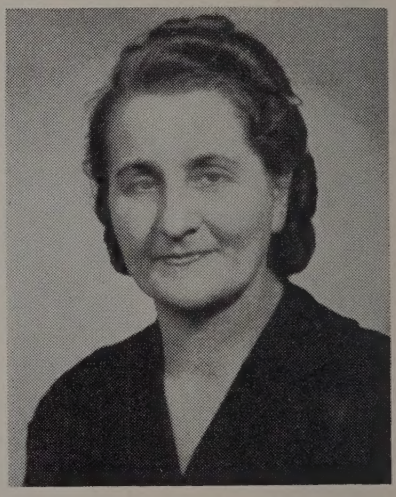

Галя Лагодинська
ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ
(Мандрівка юности)
— повість —
Літературна й мовна редакція:
А. Калиновський та І. Боднарук.
Сторінок 256
Ціна дол. 3.00

Рекомендуємо нашим читачам цей гарний комплект нових літературних творів, що відзеркалюють наше минуле, з погідним українським духовим кліматом і благородним серцем української людини. Книжки читаються легко і з зацікавленням.

Усі три книжки видані люксусово (так само, як Твори Тараса Шевченка й Трилогія Богдана Лепкого), в твердій оправі, в імітації шкіри, з позолоченням, у мистецькому оформленні Оксани Мошинської.

Ціна всіх трьох книжок разом дол. 10.00

Замовлення приймаємо також без завдатку на сплати. Книжки висилаємо зворотною поштою.

Замовлення і гроші слати на адресу видавництва:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue Phone EV. 4-3868 Chicago, 22, Ill.

ОВИД

H O R I Z O N

The Monthly Newsmagazine

Vol. XII. No. 1 — January 1961

EDITOR

Mykola Denysiuk

PUBLISHER

Mykola Denysiuk Publishing Co.
2226 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, U.S.A.
Tel.: EVerglade 4-3868

REPRESENTATIVES:

South America:
Mychajlo Danylyshyn
c. Mozart 614
Buenos Aires, Rep. Argentina.

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England.
Ukrainian Booksellers
49. Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Ihnat Stachij
Esneux en Liege

Second-class mail privileges autorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail, Post Office Dept., Ottawa

Composition & printed by Mykola Denysiuk Printing Co., 2226 W. Chicago Avenue Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions

Subscription $3.00 yearly.

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор —
Іван Боднарук

Надісланих рукописів редакція не звертає, як теж не веде листування з приводу невикористаних матеріялів. Статті, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не завжди відповідають поглядам редакції. Редакція застерігає собі право скорочувати статті й виправляти мову.

Всі права застережені.

Річна передплата;

Австралія і Англія	**— шіл. 30.-**
Бразилія	**— крузейрів 240.-**
Аргентина	**— арг. пезів 120.-**
ЗДА, Канада і ін.	**— дол. 3.-**
Німеччина	**— ДМ 10.-**
Франція	**— фр. фр. 800.-**

ЗМІСТ

Леся Храплива — **Свят-Вечір** 3
Гр. Голіян — **Свят-вечір на чужині** 4
Богдан Рубчак — **Про сердитих і про ґенерацію** 7
Роман Турянський — **Сан Маріно — мініятюрна республіка** 12
Петро Гончаренко — **Хор і визвольницька пропаґанда** 14
— **З Виставки Українського Мистецтва в Дітройті 1960** 16
М. Диміцький — **Медикаменти, які витворюють подібні думки та примушують говорити правду** 18
Роман Дубляниця — **Наш спортовий амбасадор** 20
Олена Звичайна — **Це було на світанку** 21
Роман Завадович — **Хор „Трембіта" в Чікаґо** 26
Осип Залеський — **Орест Руснак** 27
Серед книжок — Ганна Черінь — **Камінний сад оживає** 29

На обкладинці: Перший Митрополит Української Католицької Церкви в ЗДА, сл. п. Константин Богачевський (1884 - 1961), що упокоївся в навечеря Різдва Христового 1961 р., залишивши в глибокому смутку своїх вірних.

З ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ДІТРОЙТІ

Заходами окремого комітету під проводом відомої нашої діячки, голови Ради м. Дітройту М. Бек, відбулася (в ґалерії тамошнього Мек Ґреґор Комюніті Артс Сентер — Вейн Стейт Університет Дітройт, Міч.) Виставка Українського Мистецтва, що пройшла з великим успіхом (від 24 вересня до 2 жовтня 1960 р.) У цьому числі „Овиду" подаємо декілька світлин експонатів учасників та загальних видів з цієї імпозантної виставки. Вгорі портрет Марусі Бек у народній ноші (Михайло Дмитренко.)

Від видавництва

Дванадцятий рік появи „Овиду" починаємо в найкращих видавничих умовах, у яких він дотепер появлявся. Однаково, як в Аргентині, так і в ЗДА, технічно-друкарські труднощі були часто на перешкоді навіть його правильної появи. Власна друкарня в основному усунула ці труднощі й тепер маємо змогу не тільки систематично видавати наш журнал, але й сукцесивно його далі розбудовувати редакційно й технічно. 1961 рік будемо переводити під знаком розбудови „Овиду".

Мовним редактором „Овиду", починаючи від цього числа, є **мгр. Іван Боднарук**, співробітник різних наших журналів і часописів, у яких друкує свої праці з історії української літератури й розвитку української літературної мови.

Літературна й мовна редакція книжкових видань нашого видавництва також забезпечена. Вестимуть її **Іван Боднарук** (закінчив редакцію Г. Лагодинської „До сонця — до волі" та Ю. Тиса „ На світанку", а тепер редагуватиме новий твір Наталени Королевої, що появиться накладом нашого видавництва) і **Роман Завадович,** письменник і дослідник української літератури й літературної мови (закінчив і передав уже до друку чергове наше видання Уляни Кравченко „Хризантеми").

Адміністрацію „Овиду" з цим числом перебрав **Євген Филипович,** колишній адміністратор львівського відділу Українського Видавництва Краків-Львів, де працював він під керівництвом колишнього визначного українського видавця сл. п. Михайла Матчака, а раніше був адміністративним керівником видавництва дитячих книжок і журналу „Світ Дитини", якого власником був відомий педагог український видавець-піонер Михайло Таранько.

Фахове керівництво друкарні нашого видавництва поповнив в останньому часі **інж. Андрій Гарасовський,** що дбатиме про технічне оформлення „Овиду" й наших книжкових видань. Степан Кутний, Лукіян Єлінський, Іван Бойкевич і відтепер Андрій Гарасовський забезпечуватимуть не тільки доброякісну продукцію наших власних видань, але також і інших видань, що друкуватимуться в нашій друкарні (тепер друкуємо Степана Риндика „Логос" і Ярослави Острукової „Провалля").

„Овид" у новому графічному оформленні роботи Оксани Мошинської. Попередні річники нашого журналу появлялися в графічному оформленні Віктора Цимбала (річники 1949-1955) й Бориса Крюкова (річники 1957-1960).

Авторам звертаємо увагу на умови співпраці з редакцією; деякі з них подаємо на першій сторінці. Зокрема просимо писати статті на машинці з копією або перед висиланням манускрипту скопіювати (це коштує дуже дешево), щоб залишити для себе копію. Уже при першому читанні матеріялів робимо редакційні помітки та поправки, з якими невикористаних матеріялів повертати не можемо. Також не прийматимемо жадних застережень щодо речинців поміщування прийнятих до друку матеріялів.

„Овид" без пресового фонду появляється від самого початку свого існування. Ми дякуємо деяким нашим передплатникам і прихильникам, що виявили готовість до датків на пресовий фонд, але ми й надалі не прийматимемо жадних пожертв на кошти видавання нашого журналу.

Ціни на наші видання залишаються все незміненими. Всі книгарні й кольпортери зобов'язані продавати наші видання по проголошених нами цінах. З деякими видавництвами й книгарнями ми обмінювалися виданнями, але є й такі, що бувають супроти нас нельояльні та продають наші видання по „конкуренційних" цінах. Таких продавців ми оминатимемо, щоб не впроваджували замішання на книжковому ринку. Також книгарні мають заборону включати наші видання до т. зв. „випродажів" або „місяців дешевої книжки."

Нові наші видання появляються згідно з проголошеним пляном.

Галя Лагодинська: ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ (Мандрівка юности), ст. 256, тверда оправа в імітації шкіри, з позолоченням. Літературна й мовна редакція: А. Калиновський та І. Боднарук. Мистецьке оформлення Оксани Мошинської. Ціна дол. 3.00.

Софія Парфанович: ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ (оповідання з життя домашнього кота), стор. 208, тверда оправа в імітації шкіри, з позолоченням. Літературний й мовний редактор А. Юриняк. Рисунки й мистецьке оформлення Оксани Мошинської. Ціна дол. 2.50.

Обидві книжки вже появилися в продажу.

Юрій Тис: НА СВІТАНКУ (біографічна повість з життя Марка Вовчка), стор. 404, тверда оправа в імітації шкіри, з позолоченням. Літературна й мовна редакція: Ст. Риндик і І. Боднарук. Мистецьке оформлення Оксани Мошинської. Ціна дол. 4.50. Книжка вже видрукувана (тепер в оправі). Появиться в продажу в першій половині лютого 1961 р.

Уляна Кравченко: ХРИЗАНТЕМИ (повість) — в друку. Літературний й мовний редактор Роман Завадович.

Наталена Королева: QUID EST VERITAS (повість) — в підготові до друку. Літературний і мовний редактор Іван Боднарук.

Десятий том 14-томового видання творів Тараса Шевченка вже появився.

Рік XII., Ч. 1 (112) **ОВИД** СІЧЕНЬ 1961

Леся Храплива

Свят-Вечір

ЯСЕН МІСЯЦЬ ПОВИС У ПРОСТОРІ...
— ДАЙ ЖЕ, БОЖЕ, У ВЕЧІР РІЗДВЯНИЙ!
СВІТЯТЬ МОВЧКИ ДАЛЕКІЇ ЗОРІ,
СНІП ЧУЖИЙ НА ПОКУТТІ В НАС В'ЯНЕ...

ЗНОВ ПОЛИНЯЛІ КОВРИ НА СТОЛІ,
ЗНОВ ПОВАГОМ СІВ СПОМИН НА ЛАВІ:
ПІДНЯЛИСЬ В ЯСНЕ НЕБО СОКОЛИ,
ГРАЮТЬ СУРМИ КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА.

РОЗГОРНУЛАСЬ ЗЕМЛЯ КОЛОСИСТА
І МЕДИ РОЗЛИЛИСЯ БЕЗ КРАЮ.
КОЖНА ХАТА ЗАСНІЖЕНА, ЧИСТА,
СВОЮ ВІЧНУ КОЛЯДКУ СПІВАЄ.

СВІТЯТЬ МОВЧКИ ЧУЖІ НАМ ЗОРІ,
ТУЖНО БЛИМАЄ СВІТЛО РІЗДВЯНЕ...
ВИЦВІТАЄ У ТИШІ В ПРОСТОРІ
ДАВНЯ МРІЯ, ЩО ВВІК НЕ ЗІВ'ЯНЕ.

З ґалерії Виставки Українського Мистецтва в Дітройті

Гр. Голіян

Свят-вечір на чужині

Чотирокутній стіл, на ньому біленька скатерка, дві свічки в ставниках, голубці з рижом, солодкі коржики й пляшка сідри — оце й святвечірня трапеза на чужині.

Блимавкою світять білі свічки. З ікон, прикрашених вишиваними рушниками, дивиться на інженера Мирослава Чумака далека давнина, прозора й світла, як перша радість пізнання. Вона бере його в неволю різдвяних звуків і кольорів. Вихром зринають у нього милі спогади.

— Нині я знову при дитячих роках життя, — починає Мирослав свою розповідь.

Меланія, спершись лівою рукою на стіл, уважливо ковтає чоловікові слова.

— Щось велике вабить мене до себе. Може свята тривога вбогих пастухів, що налякалися зорі зо сходу? А може небесна вістка про мир людям доброї волі?...

Чумаків голос злегка тремтить, водночас в очах його яснюють лагідні блиски і в серці теплішає благодійне самовдоволення.

— Хочеш послухати? — питає Меланію.

— Чого?

— Батькової розмови з учителем Назарком. Це було давним-давно, в перший день різдвяних свят.

— Добре, Миросю, говори!

Інженер Чумак зразу поринає в минувшину.

— „Мої діти", — так почав мій батько і на мить занишк, мов би став на межі того, що вже пройшло, і цього, що має бути, — „наш учитель хоче, щоб ви якнайбільше вчилися, і я так хочу".

— Мама видовжила лице й полохливо глянула на мене, — продовжає Мирослав, — бо протягом року мав я перший залишити рідну хату. Їй увижався великий мурований дім, відгороджений від довкілля високим парканом. Це була школа. Вона стояла посеред сусідніх хаток, наче титульна літера над дрібними буквами.

— „Підеш від нас, синку", твердо сказав мій тато. „Дома нам усім затісно".

— Я відразу постарівся від його наказу. Ще й соромом налилась моя душа при зустрічі з Ірусею.

— „Студент!" — привітала сестричка мій аванс до учня великої школи. Через гнітюче збентеження втягнув я голову глибоко в плечі, але це не помагало. Тоді батько поспішив мені на поміч. „Тихо будь, порхавко!" вакликав на Ірусю і одночасно прихилив її до себе та поцілував у голову. „І ти підеш услід за братом. Я вас усіх, мої діти, порозпихаю по клясах, бо вчені руки без ясної голови — спутані й без сили".

Інженер Чумак швидким поглядом обводить кімнату. Він уже не перший раз зауважує, що в куті немає дідуха, стіл без сіна, за вікнами — не сніг, а плями темнозеленого садка. Чужина.

Не хочеться спати обидвом подругам. Колядувати б... Кому? Меланія наливає в склянки холодної сідри і люб'язно до чоловіка:

— За твою дитячу мрію!

Її слово, сказане в супроводі теплого посміху, — явний визов Мирославові. У відповідь він ладен зупинитись на правдах, прищеплених йому в школі й розвіяних невблаганною життєвою дійсністю, але йому що інше приходить на гадку.

— Не перебаранчай мені, Меласю, хай докінчу..." Тепер ви промовте, пане вчителю", — просив мій батько вченого гостя, — „ви ж маєте більше світла в голові за мене".

— Я цілком розгубився. Розчавила мене нова сила своєю небуденністю й врочистою серйозністю. В той час я радий був би чкурнути на вулицю, між своїх однолітків, щоб погратися з ними в півжмурки й пирскати безтурботним сміхом. Але я мусів прислухатись до довгого й незрозумілого мені повчання вчителя про мінливе життя.

— „Пусте було б наше життя без чорних літер із книжки", — припечатав свою розмову мудрий педагог. — „Іди, Миросю", казав владно, „у широкий світ по великий і горішній розум. Щасти тобі, Боже!"

Полум'яні язики свічок смикаються й швидко злизують легкотопну стеарину. Меланія задумливо дивиться на свого чоловіка й слухає далі.

Після вчителевої поради мій зір звернувся до матері. Їй я хотів виявити свою безборонність, проте ніжна солодкість, що спливала з її очей, привела мене до покірливої резигнації.

„Катерино, а ти?" — спитав мій батько. „Треба ж діло довершити".

„Я?.. А чого ж ти, Марку, мене питаєш? Адже від давна давнього чоловіки відмежувались від нашого бабинця і самі роблять мир та війну".

— На тому ввірвала моя мати коротку су-

перечку з татом. Потім вона спинилась довше на якійсь світлій гадці й ласкаво глянула на мене.

— „Я давно важила своє сумління", — сказала вона тихо, але, хай буде!... Іди, мій любистку, з книжкою у світ. Може де правду знайдеш".

— Що ж було далі? — спохватку питає Меланія.

— Далі... мої батьки відійшли від нас, Петро загинув вояком у Карпатах, Ірусю вивезли до табору примусової праці, а я... ми— як бачиш.

У хаті душно. Мирослав із Меланією виходять надвір, у затишний садок, і вмощуються вдвох на низькій лавці. Довкруги них густі сумерки, в яких потонули канарійські фенікси, магнолії, каледонські аравкарії, широколисті олеандри, маляйські мічелії. Між ними буйно розрослись кущі перського бузку, китайських бамбуків та японських аралій.

Тепла й духмяна ніч. Інженер Чумак зсуває кепку на потилицю й з насолодою сприймає довколишні звуки та запахи зеленої буйности. Надслухує. Не чути ясних голосів малих колядників, дзеленькають лише за решітчастою огорожею трамваї і десь недалеко перегукуються відлюдні сичі.

Меланії здається, що до неї все промовляє: зорі, хмари, дерева. Ось зір її спрямований на дуба-старигана, що своєю надмірною розсохатістю майже придушив сусідні дерева. Дуб, цар лісів, сильний і відпорний у боротьбі проти шалених сніговійниць та морозних буревіїв, а тут, під Південним Хрестом, мусить дечим поступитись тисячолітньому кедрові...

— Про що думаєш? — питав свою дружину Мирослав, зацікавлений її загадковою мовчанкою.

— Не хитра моя гадка, — пробує виправдати себе заклопотана Меланія. — Твоя доповідь і... і сад викликають у мене, так би мовити, зворушливу розсудливість.

— Чому?

Меланія відповідає зсерця:

— Що ж його робити — я розчарована.

— Причина?

— Їх багато. Ось одна: — „Може де правду знайдеш"... Це слова твоєї матері. Я питаю: яку правду? Чи не ту, що, почавши з великої війни, люди ходять по землі наче боввани?

Меланії голос став тихіший. Бринить тугою.

— Зараз чомусь найсильніше натискають на мене духи минулих часів, — каже вона. — Кличуть до себе.

— Тобто, як це розуміти?

На настирливе домагання чоловіка Меланія без посміху каже:

— Чи не краще було б перенестись нам на село? Там більше миру, простоти, сердечности.

— Мене бентежать твої помисли, — ахкає Мирослав, — ти, мабуть, баную за оманою й водночас живеш самим лише запереченням того, що є.

— Інакше я не можу, — впевняє Меланія. — Адже всюди розпаношились тривога, ненависть, душевний холод, відчуженість. Всюди!

— І варварство, — підхоплює Мирослав— Воно вкупі з мамонською принадою нинішнього світу притемнює чистий погляд на глибину внутрішнього життя.

Він нахиляється близенько до дружини й заспокоює її м'яким голосом:

— Вороття в давнину немає, Меласю. Якщо у нас є життьова мета, то чого нам більше треба?

Вже друга по півночі. На опустошілих вулицях скоро шмигають модерні шевролети. Звідусіль проноситься цілюща прохолода.

Меланине лице прояснюється загадковою посмішкою.

— Можливо, що ти, Миросю, розчовпав тайну мудреців, але я, здається, була б щасливішою, коли б менше знала.

Здивований Мирослав заперечливо хитає головою. На стрічці його уявлення пересовуються дорогі свідки дитячих років життя: батьки, вчителі, ближча й дальша родина. І Різдво — свято миру та любови. Де воно? Де та благословенна радість, що її з вертепом несли в кожну хату сяючі щастям личка його однолітків? Невже, що було колись ясне й правдиве, має потонути в морі людської нікчемности?

Він хоче продовжати розмову з дружиною. Справжню розмову — ту, що зачуває про своє „Я" і стукає до дверей „Ти". Але Меланія зовсім поринає у свій світ. Її душа побивається за красою рідної землі, за блакиттю неба і світлодайним сходом сонця. Вона любується давніми гомінкими вечорами, місячними ночами й незліченними співанками на зелених левадах.

Світло в хаті, оповитій густим жасмином, ще не потахло. В саду тихо-тихо. Не шелестять ні патлаті пальми, ні мімозолисті тарко. Вгорі ж, понад величезним дубом, щербиться місяць.

— Мені жалко, що ти неповинно страждаєш, — озивається Мирослав і обціловує Меласині руки. — Але я мушу заявити: все те, що ти помітила, й що я бачу — велике знамено часу.

— Так?

— Так. У тебе мрійна туга за минулим, у мене ж — мариво будучини. Одне й друге — втеча від життьового смітника.

Подружня пара, обійнявшись, вертається в хату. Кімната тепер привітніша. Ясніє вертеп з яслами, спонукуючи Чумака до нових міркувань.

— Маємо вже кращу річницю зустрічі моїх покійників з учителем Назарком, — каже він принишклим голосом і виймає з комоди пляцину з грудкою рідної землі та ставить її у вертепі, побіч ясел. — Так буде добре, правда?

— Очевидно, — відповідає Меланія й пильно глядить на суворо зосереджене чоловіче обличчя, сповнене пророчої візії. Тьмяний блиск світла й врочисто святвечірня тиша ще й надають йому своєрідного чару.

Мирослав, непомітно зідхнувши, каже:

— Маю ще кілька слів. Зараз свято миру. Внутрішнього миру. Раз у році ми розвантажуємо себе й складаємо свою зброю в козли. Опісля з почуттям вдячности й радости йдемо у відому печеру, щоб бути свідком народження найбільшої драми всіх часів.

Чумакові гадки пливуть самотужки й доладно.

— Спитаєш мене може: якої драми? Я відповім: боротьби за людину. При тій нагоді назву тобі, Меласю, одне славне містечко, складене з сімох літер.

— Яке?

— Віфлеєм.

— Ну, й що?

— Отож бо й є, що змагання за новий образ людини з бігом часу буде зредуковане до простенької формули: за Віфлеєм, або проти нього. Це місто — ядро, довкруги якого у зростаючій кількості кружлятимуть, сказати б, живі електрони, обдаровані волею й розумом.

Меланія ледве сприймає мисли свого чоловіка. Вона пестливо гладить долонею його чоло й каже притишеним голосом.

— Ти забагато думаєш, Миросю. Я, мабуть, не помилюсь, коли поставлю тебе посеред філософів і містиків.

Балакучі подруги мимохіть скидаються очима.

— А я хочу бути між людьми, — пробує заперечити Мирослав і, провівши рукою по досить густій чуприні, простує далі до джерела пізнання. Він сидить, спершись на спинці крісла, й наполегливо вдивляється в плящинку, в якій зберігається земля з маминої могили. Озивається повагом:

— Правду я все таки знайшов, мамо. Велику правду — більшу за всі винаходи й науки.

Пізня літня ніч. Меланія втирає хустинкою очі, пізніше обидвоє з Мирославом схиляються навколінці біля стола, освітленого вже другою парою свічок. З їхніх грудей вихоплюється великий різдвяний гімн: „Бог Предвічний народився..."

З ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ДІТРОЙТІ 1960

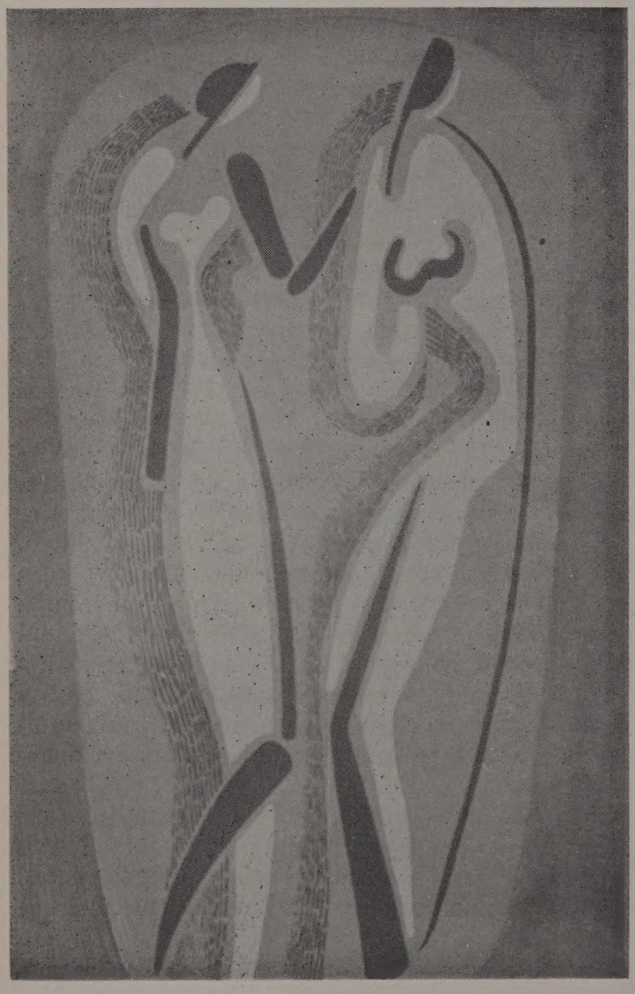

О. Архипенко — Дві фігури

Богдан Рубчак

Про сердитих і про ґенерацію

(Лист до Яромира Левицького)

Пишу цих кілька думок під безпосереднім враженням Вашої цікавої й живої статті „Українська сердита ґенерація", що була опублікована на сторінках цього журнала в грудні. Тому мої думки може й написані зашвидко, може недостатньо впорядковані. Однак їхнє ядро доводилось передумувати не раз. Думки ці не завжди в конфлікті з Вашими поглядами; найчастіше вони рівнобіжні, дещо доповнюючи, дещо по-своєму інтерпретуючи.

Я дуже радий, що Ви сердиті. І радий, що своє пересердя висловлюєте на сторінках української преси. В ситуації нашого народу й нашої еміґрації, і в ситуації загіпнотизованої сірим небом сучасної людини, треба якнайбільше сердитих людей-бунтарів. Але хоч пересердя в собі є свого роду „катарсис", дуже потрібний в самобудуванні молодої людини, проте — за словами найглибшої „сердитої людини" післявоєнної доби (багато цікавішої за ґістерика Осборна, якого згадуєте), Альберта Камюса — гнів мусить бути спрямований проти якоїсь реальної ситуації, що її бунтар до дна пережив своїм „я". Відсутність цілі гніву або погано спостережена чи імлиста ціль може стати причиною багатьох лих.

Яка ж ціль Вашого гніву? Чи Ваша боротьба не є боротьбою з вітряками? Чи не ліпше було б скерувати Ваш гнів у протилежний напрям, на Вашу власну твердиню й твердині Ваших друзів? У моєму розумінні, Ви сердитесь на „батьків" за те, що вони вимагають від Вас, від „молодих", активної симпатії до їхньої „лінії", що в наших обставинах стала анахронізмом і що взагалі ніколи дуже здоровою не була. Тут, я думаю, є кілька помилок. На широкому світі є багато наших „батьків", і не всі вони мають однакову „лінію". Є різні „лінії", а буває й так, що кожна особистість плекає власну „лінію", а всі вони злучені в певних точках особистою відповідальністю за щастя народу. Але говорім про ту більшість, що не вміє думати за себе. Мрії валяться одна по одній, і не видно нічого, що могло б ті мрії заступити. Та ситуація починає бути щораз ясніша як нам, так і тим же „батькам". Вони звертаються до молоді: „Поможіть нам!" Гордість не дозволяє на пряме прохання, але воно помітне в усіх отих погрозах, в тій нервовій конфронтації з молоддю. І їх прохання гине в порожнечі.

Молодим може бути корисно чи некорисно, цікаво чи нецікаво займатися українськими проблемами. Це їх власний вибір, і ніхто, навіть батьки, силою їх в українські справи не заведе. Проте, не можна говорити пусті фрази, не можна казати, що молодь не працює тому, що „старі" її не розуміють. Бо всі можливості відкриті для будування нових будівель. Залі відкриті для рефератів, сторінки преси відкриті для статтей, організації відкриті для праці. Не можна з дитячою впертістю сердитися на те, що „старі" не захоплені „стопроцентово" нашою працею. Годі по-дитячому хотіти перебудувати особистості, що будувались у судорогах фізичної боротьби й на терпкому камені скитальських доріг. І врешті, кого ми маємо будувати — їх чи самі себе?

Я не можу поєднати Вашої „сердитої молодої людини" з людиною, що бажає матеріяльного добробуту, з ідеологією безідейного матеріялізму, або „ідеологією власного городчика". В моєму світогляді цих обоє людей ніяк не можуть злитися в одну людину. Але можливо це тому, що я дуже слабий діялектик. Все таки, я говоритиму про них, як про двоє окремих людей.

Подивімся, незнайомий друже, на реальну нашу ситуацію. Я думаю, що ми й більшість наших молодих людей належимо не до „сердитої", а до **„нецікавої ґенерації".** Так, наша ґенерація (бо ми з Вами належимо, здається, до тієї самої ґенерації) дуже нецікава. Я волію провести вечір за чашкою кави з шорстким „старим" українським, наприклад, лікарем, в очах якого ще горить гнів бурхливої молодости й на чолі якого перехристилися зморшки багатьох криз, і голосно не погоджуватися з кожним його твердженням, ніж сидіти з незвичайно гладким, чемненьким молодим українським лікарем-„професіоналістом", який цілими годинами торочитиме мені або про ентеральгію, або про авта. А щодо завваги п. Хоростіля, то „раціональні" молоді люди, з „раціональним" підходом навіть до любови, мають невтральний колір і невтральну температуру — вони сірі, і від них ні жарко, ні холодно. Погляньте колинебудь у старі студентські журнали. Ідеї, що там кипіли, можуть бути чужі нам, можуть нам здаватися чудними й незрозумілими, а деякі навіть і шкідливими, але там була дія, друже, там був рух,

там була „атмосфера"! А тепер погляньте на „Студентське Слово". Звіт за звітом, за звітом звіт... Часом оте „Студентське Слово" нудніше за сторінки УНСоюзу, що ними так сумлінно й безпощадно обдаровує нас „Свобода."

А тепер щодо імпрез. Правда, часом імпрези „батьків" бувають бездоганними зразками тотального, безкомпромісового обмеження. Але скажіть, хіба імпрези молодих уже аж такі цікаві? Марта Богачевська, що її так бадьоро цитуєте, ясно пише: „Майже п'ять років боремось в управах наших товариств, зокрема студентських, проти нецікавих імпрез, проти зануджування нас і наших гостей. Всі наші спроби побороти це виявилися **даремними".** З ким же так бореться симпатична (як видно з цитати) панна Богачевська? Хто ж тому винен? Невже знову „батьки"? Хіба вони влаштовують Вам навіть Ваші студентські імпрези? А якщо управа якоїсь „Студентської громади" застара, чому „молоді" не прийдуть на загальні збори й не поставлять свої кандидатури, не зроблять маленької „виборчої кампанії", як це робиться в організаціях інших культурних націй? Здається, хтось уже писав, що найбільш конвенційний, традиційний підхід до українських проблем на еміґрації можна зустріти саме на студентських з'їздах, які власне мусіли б бути горнами нових ідей. Чи всі доповідачі аж такі вже консерватисти? Можливо дехто й є принциповий консерватист, але я думаю, що головна причина в тому, що, висловлюючи традиційну думку, не треба думати. А „нецікава ґенерація" не любить думати! Пощо анґажувати той неприємний процес, коли можна послуговуватися квазі-соціологічними, „ніби-вченими", велемудрими фразами, які так дуже притаманні сучасним публікаціям саме „ідеологічної" молоді. Я не говорю про 35-ти літніх доповідачів. Говорю про 20-26-ти літніх. А як же реаґує на такі, і взагалі всякі, реферати наша „нецікава ґенерація"? Чи приймає участь в дискусії, чи чола її напружені запалом і переживанням, або хоч „раціональною" думкою? Та куди там! Кожний нетерпляче дивиться на годинника і скеровує все своє „пересердя" на невинну секундну стрілку. Точно так, як на найнуднішій із академій. А тоді всі чемненько плещуть у долоні і спішать одягатися на „Великий Осінній Баль", що неодмінно закінчує всі такі з'їзди і для учасників має просто магічне значення. Одна з найгарячіших дискусій із усіх з'їздів, на яких я був, мала за тему „чертерування" літака до Европи (я можу помилятися щодо теми, бо саме тоді зосереджено гіпнотизував свого старенького годинника, секундна стрілка якого немов і собі заворожилася палкими словами і цілком зупинилась). А хлопці горіли, як смереки. Навіть „найраціональніші" перемінилися в тигрів! Аж гай гудів! Потім я чував, що той літак таки ніколи не знявся. Але може то був інший якийсь літак.

Майже кожний старший інтеліґент пам'ятає визначних „сердитих людей" своєї молодости. А був їх цілий спектрум. Франко і Драгоманов, Липинський і Грушевський, Леся Українка й Василь Стефаник, Донцов і Хвильовий, Олена Теліга й Підмогильний, Маланюк і Осьмачка. Більшість із них горіла великим, справжнім гнівом до своїх попередників. Був і „Вісник", і „Дзвони", і „Плуг", і „Літературний Ярмарок", і „Сигнали", і навіть „Вікна"... Були й цілком крайні на спектрумі, як от сердитий Валеріян Поліщук, що в своєму нарисі відкрито інтернаціоналістичних тенденцій „Пульс епохи" вилаяв усіх і вся, від Тичини аж до Донцова, а за приклад ставив Волта Вітмена. Його, разом із сердитим футуристом Семенком, большевики „прибрали". Було тих сердитих чимало. Вибирай, хто до вподоби, або по-своєму ставай сердитим. Все одно щодня відважуватимеш свою фізичну волю, щодня буде перед очима примара ворожої тюрми. Ви всміхаєтесь: „Хіба він не читав моєї статті? А може йому порадити змінити окуляри? Я ж писав, що наша ґенерація проти „ідеологій", і Хоростіля цитував, який каже, що проблема „старих" в тому, що хочуть один одного втопити в ложці води!" Я знаю, що Ви так писали. І я погоджуюся з Вами. Але мені йдеться про той дух „сердитої людини", про те ядро її, яке мали „старі", а яке наша ґенерація цілком забула. Ви пригадуєте — на початку листа я сказав, що говоритиму про сердитого і про того „з городчиком", як про двоє окремих людей.

Прийшли нові часи, а з ними нові „сердиті люди". На щастя, „нецікава ґенерація" має й своїх „сердитих", і вони інакші, ніж їхні попередники. Вони можливо трішки старші за пересічного „нецікавого", стриманіші за „старих", часто довго думаючи про те, що мають сказати. Вони великі індивідуалісти. Приймають Захід не для потреб своєї „лінії", а відкрито, як рівний рівного, бо вважають і себе й свій народ за інтеґральну частину Заходу. Без комплексу меншевартости і без фальшивої гордости. Без фальшу. Люблять тверезо подивитися на ситуацію, чи, як один із них висловлюється, на „реалітети". Але про них не можна говорити загально, бо всі вони ду-

же різні. І вони творили контакт із оточенням — багато з них учить в університетах, дехто є інженерами, дехто співпрацює в виданнях своїх нових країн. Під час цього писання падають у свідомість деякі імена: Ярослав Зенон Пеленський, Василь Маркусь, Лев Білас, Кирило Митрович, Емма Андієвська, Олег Зуєвський, Женя Васильківська, Марта Калитовська, Богдан Бойчук, Юрій Тарнавський, Патриція Килина, Юрій Соловій, Ярослава Геруляк, Михайло Урбан, Анатоль Коломиець... Дехто з них напевно буде сердитись, що попав на цей мій список: „При чому тут я? Не плутайте мене, будь ласка, з Керуаком! Я історик (скульптор, філософ, поет, маляр) і на нікого не збираюся сердитись. Відчепіться з Вашими „ґенераціями"! „Бо хоч дехто з них часом напише полемічну статтю (знамениті полемічні статті Пеленського, Соловія, Бойчука), проте всі вони перш за все сердиті творчо, переоцінюючи вартості в своїх полях зацікавлення. Не подобається щось, сів і зробив так, як подобається. Неправдиве щось, показав те, що вважаю за правдиве. Пересердя їхнє виростає в спокійну працю: в монографії, есеї, драми, оповідання, поеми, скульптури, полотна, музичні композиції. Нечасто сваряться вони з „старими". „Старі" роблять своє, а вони своє, і все разом стане колись новими листками на дереві української культури. А як треба, заговорять з „старими" про цілком конкретні справи, наприклад, інтерпретацію Грушевського, чи насвітлення Визвольних Змагань, чи літературні стилі, чи мистецькі напрями. Без гістерії. Як же діють вони на „нецікаву ґенерацію"? Чи молодий „професіоналіст" може говорити про них з такою любов'ю або ненавистю (або, як хочете — раціонально аналізуючи їх), як говорять „старі" про своїх „сердитих" людей? Або чи він принаймні знає щонебудь про них, чи знає хоч їхні імена? А „сердиті" інших націй, що з ними, як Ви кажете, „нецікава ґенерація" духово зв'язана, добре знають своїх, зрештою досить плохеньких Ґінсберґів, Керуаків, Саґанів, Дюбюфе, Осборнів.

Отже, чому ми не цікавимося нашими „сердитими молодими людьми"? Чи тому, що українські „сердиті" не сенсаційні, не курять наркотиків, не шаліють в „Джеґуарах" і не одягаються в пестрі сорочки на те, щоб звернути до себе нашу увагу? Чи тому, що вони не намагаються заволодіти Вашою волею, не намагаються вкрасти Вас для своїх концепцій правди, не намагаються силою влізти в Ваш світогляд, як це робив дехто з наших сердитих попередників? Ви сказали, що ми спокійна, вдумлива „сердита ґенерація", отже, чому абсолютно нічого не знаємо про своїх цікавих ровесників, що болюють тим, що ми — серйозних, спокійних вдумливих українських „молодих сердитих людей"? Знаєте, чому це так? Бо ми — нецікава, сіра, літепла ґенерація. А хто ж цікавиться творчими „сердитими молодими людьми"? Цікавляться ними, уважно слідкуючи за кожним рухом, напружено-вузжені очі ворога української нації, якому цілком не подобаються люди, що не валяються на „смітниках капіталізму", а думають про долю свого народу, як повновартісні громадяни своїх нових країн. Цікавляться ними прихильні нашим справам чужинці. А найголовніше, про їхню працю сперечаються, трохи не обдаровуючи один одного непристойною лайкою на сторінках преси — хто? — оті саме невтомні „старі", в жилах яких ще кружляє кров, а не вода. А від членів „нецікавої ґенерації" „ні слуху нема, ні духу". Коли хтось із цікавих молодих людей приїде в „осередок" з рефератом, з літературним вечором чи з концертом, ким виповнена, чи принаймні „напів виповнена" заля? „Старими". Сидять, як на голках, очі засвічені цікавістю, і чекають, що воно таке буде. На кого, в першу чергу, скеровує дію „Фонд Катедри Українознавства", щоб дістати фонди? На „старих". А Ваша „сердита ґенерація" в той же час сидить у „кафейках" або в барах і з своїх технічно-хемічних висот дивиться на все те, як на цирк. А коли й це набридне, починає, з притаманним їй цинізмом і злобою, викпивати один одного. Ви кажете, що всі газети передрукували статтю панни Богачевської. А хто редаґує ті газети? Невже „сердита ґенерація"? На чиїх сторінках ми з Вами зараз друкуємо свої думки? На сторінках журнала якоїсь „сердитої молоді"?

Дитинство, проведене в війні, „розчарування", „розгублення" — все це оправдання для тих, що не хочуть нічого робити. Особисті кошмари можуть відбитися в Вашій праці (як ось тоскні молоді люди прози Ю. Тарнавського), але праця мусить бути!

Я сказав на початку цього листа, що не всі „батьки" провінційні, що є серед них винятки. Подивімся на поставу „нецікавої ґенерації" до тих вельми цікавих винятків. В розмові про них залишимо на боці „політичних" публіцистів і будемо говорити тільки про творців культури. Чи багато молодих людей читає есеї Юрія Шереха, що був до останнього часу, здається, „найсердитішою старшою людиною" еміґрації (в „нашому", а не в „їхньому" розумінні), і пробував усіми зусиллями свого блискучого інтелекту розламати сірі сті-

ни нашої провінційности? Він не „старокрайовий", він у контакті з оточенням, і сьогодні став одним із найцікавіших славістів у світі. Проте, це не перешкоджало йому говорити про нову українську культуру в українській пресі. Чи багато „молодих" піддержувало його погляди або заперечувало їх? Ні. З ним дискутували, ображували його й ображують досі „їхні" сердиті люди. Чи багато молодих читає есеї Лавріненка або Кошелівця? Чи багато з них принаймні в книгарні перегорне кілька сторінок „Записок НТШ"? Чи багато цікавиться творами Дмитра Чижевського? Скульптурою Архипенка? Картинами Грищенка? Чи багато молодих, що володіють англійською мовою краще, ніж українською, спростувало національність Архипенка в одній американській рецензії на його книгу, хоч у книзі тисячу разів повторяється, що він українець? І досі думали б читачі того журнала, що Архипенко росіянин, коли б не якийсь „старий", що написав редакції листа хоч і ламаною, але **недвозначною** англійською мовою. Чи багато цікавиться літературною й видавничою працею Ігоря Костецького, який власними зусиллями видає в українських перекладах репрезентативними книгами найкращі зразки европейської й американської літератури, як Шекспіра, Оскара Вайлда, Стефана Ґеорґе, Жана Ануї, Т. С. Еліота чи Фредріка Лорку? Скільки молодих людей читає сьогодні поеми Маланюка, Барки, Ореста, Лесича, Нижанківського, Лятуринської — старших поетів найвищої західньої культури? Хто з них публічно оборонив майстра української прози, Уласа Самчука, що недавно мусів слухати грубі слова „ворогів", на яких Ви нарікаєте? А справа не була його особиста — йшлося про повну інтелектуальну й моральну волю всієї української літератури.

Хто бере в руки працю тут згаданих і численних інших „старих", уважно слідкуючи за тим, як вони вже досягають того, про що в „кафейках" своїх кемпусів мляво говорять Ваші „сердиті молоді люди" — української культури на найвищому рівні?

Але ми з Вами погодились, що більшість „батьків" не розуміє наших проблем чи проблем згаданих вгорі „винятків", і ставиться до них без особливого ентузіязму. Ну, і що?

Я все таки не розумію, чому той факт мусить доводити до тотального паралічу Вас і Ваших друзів, що вже самим фактом Ваших статтей вийшли з мертвої країни „нецікавої ґенерації". Ви пишете: „Дайте українській людині українське тепле підсоння приязни (тут уже й Ви „грішите" фразами; чи все, що українське, мусить бути тепле і чи українське підсоння несе в собі приязнь?), опіки й зрозуміння її ситуації і животворні соки пізнання справжньої величі наших культурних і національно-політичних цінностей..."

Друже Яромире, хіба Ваші друзі — немовлята? Ви молоді, у Ваших жилах міцна кров, збирайте друзів, **робіть** підсоння, **ставте** ґрунт під ногами, конструюйте своє національне „я" як нерозривну частину свого особистого „я". Це так цікаво! Цікавіше бути архітектом власної душі, ніж душ „батьків", чи кого там хочете. А до батьків із сльозами не йдіть. Вони Вам ґрунту все одно не дадуть, бо його з собою не привезли. Реальний ґрунт, який орють і на якому будують будинки, є там, а Ваш духовий ґрунт, що з нього виросте повна особистість, ніхто Вам не знайде, тільки Ви самі. Адже хто на еміґрації є уповноважений давати молоді якінебудь абсолюти? Ґрунт „батьків" (тих із фразами) не підхожий для нашого засіву. Треба творити ґрунт, щоб і нашим старим батькам помогти. Народ це не якесь абстрактне поняття, а великий збір цілком окремих „я", індивідуальних, „самостійних" людей. Бо тільки ми, що виросли на чужині, можемо створити таку людину, якій чужа країна не є „холодною чужаницею", якій кожний чужинець не є „грізним вовком", яка є повновартісною людиною західнього світу, і яка змагається за те, щоб її народ був визнаний, як повновартна складова частина того західнього світу. В особистості нового українця з'єдналися гармонійно Україна й світ. Українські риси стали природніми частинами її особистости. Я повторюю тут, здається, Вашу власну думку про цитрину й помаранчу.

Десь у статті Ви говорите про індивідуальний підхід до проблем. А кількадесят рядків пізніше, благаєте „животворних соків пізнання справжньої величі наших культурних і національно-політичних цінностей". **Підіть, візьміть.** Вони цілком конкретні речі, а не якісь містичні сни-видива, як Ви про них пишете. От у мене деякі з них стоять рівними рядочками направо від столика, за яким зараз пишу, а ще інші просто лежать на столику. Багато з них на полицях українських книгарень Вашого міста. Вони не прилетять весняного ранку в Ваше серце, і не передасть їх Вам батько поглядом своїх очей, як передає Вам свою любов. Їх треба взяти в руки, відчути пучками пальців їхні палітурки, можна навіть понюхати їх (я так завжди роблю), а тоді розгорнути їх і позмагатися з ними кілька, кільканадцять, кількадесят років. Моє „пізнання вартостей", як і самі „вартості",

напевно не буде таке, як Ваше, а батьківське й поготів. Коли б не було так, справа була б значно легша — питання присутности на десятьох академіях. Чи Ви хворієте на безсоння? Це жахлива річ, але до певної міри й корисна. Можна спокійно поговорити з власною совістю і вибрати ті компоненти власної особистости, що для Вас автентичні. А в сонці ранку треба „переводити себе в життя".

Але як „переводити себе в життя"? Погляньте, скільки журналів видають „старі", скільки книг. І звідки беруть вони гроші? Звичайно, з малого заробітку, з якого вони ще й багатьох членів „нецікавої ґенерації" в школу посилали. А тепер ті молоді „сердитці" заробляють багато більше по всяких лябораторіях і інженерних бюрах, ніж їх батьки по фабриках. Єдиний всестудентський журнал „Горизонти" покульгав трохи серед людей, покульгав, а так відповз кудись у кущики й там помер. Його смертю ніхто не турбується. І більше нічого немає. Пустка. Бо „Молоду Україну" редаґує дуже проблематичний щодо віку „молодець". Згуртуйте й інших винятків „нецікавої ґенерації", видавайте журнали, редаґуйте їх, ставайте вчителями в школах українознавства, вчіть тих зовсім молодих рідної мови, якою так добре пишете і яку напевно гаряче любите. Дайте й їм змогу вибрати власні вартості українського минулого чи сучасного. Переживіть свій гнів, дайте йому живе тіло. І я запевняю Вас, що „батьки" таки зацікавляться тим Вашим гнівом. Одним буде подобатись те, що Ви робите, іншим ні. Проте, вони послухають, дещо зрозуміють, про дещо здогадаються, а дещо цілком поперекручують, а потім підуть на сторінки своєї преси, щоб там здорово, „по-козацьки" посперечатися про те, що Ви сказали. Але „Великий Осінній Баль", хоч і побудований на наймодніших зразках західнього шику, нам наших проблем не розв'яже.

Рішення, що перед нами — межове. Або закопати навіки українську вільну думку, або збудувати такі обставини (бо їх, як і „я", будують), в яких можна продовжувати роботу. З ідеологією „власного городчика" не тільки Ваші й мої думки, але думки великих „сердитих людей" багатьох ґенерацій — Шевченка, Франка, Українки, (ці імена для мене не порожні слова, а живі, гарячі люди, що в їх рядках бачу їх обличчя, їх кості й їх кров), надії не тільки наші, але й решти народу, що глядить на нас втомленими від болю очима, впадуть, як осіннє листя на мокрий брук. І люди, що спішитимуть ранком до праці, затопчуть їх своїми безсторонніми кроками.

На тому кінчаю свій лист до Вас, незнайомий друже Яромире. Доброзичливо бажаю й Вам і Вашим цікавим друзям, що їх думки згадуєте в своїй статті, довести свій гнів до кінця.

ЧИТАЙТЕ — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНИЦЬКОЇ ДУМКИ
ТИЖНЕВИК

»ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ«

Річна передплата
Звичайною поштою 7.50 - дол. — летунською поштою 12.50 - дол.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ" подає правдиві інформації про події на українських землях та приносить обширні відомості про міжнародні події, насвітлюючи їх в дусі інтересів української справи

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ" речево дискутує суспільні й політичні питання української еміґрації і містить хроніку українського життя з усіх закутків світу.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ"— це універсальний часопис української еміґрації й тому повинен знайтися в кожній українській хаті.

Ви можете стати передплатником „ШЛЯХУ ПЕРЕМОГИ", звертаючись на адресу Видавництва:

VERLAG
SCHLACH PEREMOHY
Munchen 8, Zeppelinstr. 67 Bundesrepublik Deutschland

Роман Турянський

Сан Маріно — мініятюрна республіка

Задзвонив годинник. Я пробудився, витягнув руку і затримав дзвінок. Глянув на годинник: година пів до четвертої ранку. Мені час вставати, за годину відходить поїзд. „Ех, полежу ще хвилинку", подумав я, відвернувся на другий бік і — заснув.

Коли я пробудився, сонце вже було високо. Невдоволений встаю, одягаюсь і пробую непомітно вийти з корабля. Але мене помітили, чую голоси: „Ти вже вернувся з Сан Маріно?" „Ліпше пізніше, як ніколи," відповів я і швидким кроком пішов у сторону міста.

Гарний, погідний день. Вулиці заповнені прохожими, по дорогах женуть малі авта, переважно марки Фіят. Чорнобриві стрункі італійки пишно вдягнені з якоюсь вродженою їм елеґанцією. Деякі в кокетливо обтислих суконках, інші в широких „мішках", зґрабно порухуються на „шпильках" або на „котурно" закаблуках. На голові не носять хусток, ані капелюхів, різно зачесані, кожна з них творить якусь окрему індивідуальність. У цій соняшній і погідній країні і характер людей лагідний, веселий, людяний. Голосно сміятись на вулиці чи на пошті не належить ту до некоректної поведінки, ані також не вважається за бон-тон сидіти в автобусі чи поїзді і мати сквашену міну.

Приглядаючись до крамниць, авт і людей, я дійшов до залізної станції в Савоні. Купив білет, зайшов до бару, випив чарку вермуту і чекав на поїзд. Поїзд приїхав, але з 20-хвилинним спізненням і такий переповнений, як на трасі Коломия-Печеніжин в дні, коли вірні їхали на прощу до Коломиї. Я якось втиснувся до середини, але застряг у вагоні другої кляси і так доїхав до Ґенуї.

Тут пересідка. На пероні рух великий, крик і ґамір, бо це субота і люди їдуть на „вікінґ", а на додаток ще різномовні туристи, головно німці.

Я стояв на пероні номер три і, як усі, чекав на поїзд. По хвилині голос з меґафону заповів, що поїзд у напрямку Voghera від'їде з перону номер шість. Всі кинулись у тому напрямку, а що я не мав ніякого баґажу і колись вправляв легкоатлетику, то був одним із перших при поїзді. Поміг якійсь молодій матері внести її потіху до вагону, старшій пані валізку і ще встиг зайняти місце коло вікна.

Переділ наповнився, рушив поїзд і почалися розмови. Кожний хоче оповідати, що робить і куди їде. Я сиджу мовчазно і приглядаюсь до своїх співпасажирів. Напроти мене сидить старша пані з песиком і дочкою, коло неї дві молоді вчительки. Поруч мене молода пара, яка безцеремоніяльно обнімається, а коло дверей елеґантно вдягнений, лисуватий, з чорною борідкою мужчина. Тип, яких багато можна зустріти в Танґері по кафейках на Авеніді де Еспанія.

Сан Маріно — Друга вежа

Пані з песиком без перерви говорить, але інші також хочуть про себе оповідати. Тоді вона їм перебиває: „перепрошую, але я ще не скінчила". Час від часу я зиркав на її дочку, а вона червоніла і спускала очі вниз. Пані з песиком почала мене випитувати, звідки я, що роблю, куди їду і чому саме до Сан Маріно. Коли я заспокоїв її цікавість, тоді вона продовжувала оповідати про своє родинне життя, про свого чоловіка, дочку і песика, який, мовляв, дуже мудрий і витресований. Песика не було видно: він лежав схований під ногами пані і спокійно поводився. Але від часу до часу в інший спосіб давав про себе знати. Тоді дочка ще більше червоніла і в переділі на хвилинку запановувала невигідна мовчанка.

Сан Маріно — Панорама

Voghera! Тут маю пересідку, прощаю своїх співпасажирів і виходжу, не довідавшись, чому і куди вони їхали. По 9 годинах їзди, мав ще одну пересідку в Piacenza. Упоперек Італії я доїхав на другий кінець країни над Адріятицьке море до Ріміні. Звідси старим автобусом по поганій дорозі їду до 23 км. віддаленого Сан Маріно. Подорож тривала годину з гаком, останній етап дороги цілий час підгору, бо Сан Маріно лежить на вершку 750 м. високої гори.

На границі Італія — Сан Маріно великий напис: „Вітаємо в античній землі свободи!" Ще кілька закрутів підгору і ми затрималися. Виходжу з автобуса на землю мініятюрної республіки — Сан Маріно. Леґенда каже, що цю античну, малу, гірську республіку заснував Сан Маріно. Утікаючи перед новими переслідуваннями християн, що їх започаткував імператор Діоклеціян, Маріно сховався в недоступних горах і в 301 році заснував тут християнську оселю. Як пізніше виявилося, він не тільки був святим, але добрим організатором і політиком. Оселя скоро зростала, її розбудовано та укріплено і вона стала недоступною фортецею. З бігом часу Рим і інші сусіди визнали її суверенність. Навіть Наполеон у своєму тріюмфальному поході по апенінському півострові вшанував її незалежність.

Та не раз із зброєю в руках приходилось громадянам Сан Маріно обороняти свою незалежність. Багато визначних політичних збігців у різних відступах часу знаходили азиль у цій гостинній республіці. Одним із них був Джузеппе Ґарібальді, який прибув сюди в 1849 році. Пізніше він і його нащадки відіграли значну ролю в історії Сан Маріно.

Сьогодні Сан Маріно займає 60 кв. км. і нараховує 14,000 мешканців. Головними доходами цієї республіки є туристи і філятелістика.

В цій малій країні переведено аґрарну реформу, а фармацевтично-медична поміч є тут безплатною.

Громадяни вибирають сенаторів, а сенат що шість місяців двох реґентів. Довший час по другій світовій війні країною керували комуністи, але згодом їх відсунули від влади.

Від сходу до заходу сонця „пухне" Сан Маріно від тисячі туристів, які безперервно напливають сюди автобусами і приватними автами. Кожна інвазія туристів, це застрики у формі валюти, від яких „пухнуть" кишені громадян Сан Маріно. Площі, крамниці, ресторани переповнені, а вулицями в різних напрямках, неначе струя, пливе маса туристів. Одні фотографують базиліку, другі сальони сенату і престіл реґента. Але всі спинаються підгору, минають вежі La Guaita і La Fratta, доходять на вершок гори і затримуються коло третьої вежі il Montale. Тут можна вдихати чисте гірське повітря, обпершись об стару історичну вежу і, неначе з балькону, захоплюватись величезною панорамою, прекрасною природою.

Сидячи в пульмані, в дорозі до Савони, я переглядав інформаційну брошурку про Сан Маріно. На одній сторінці прочитав таке: „Ми певні, що ви вдоволені з ваших відвідин у Сан Маріно. Ви будете довгі роки згадувати нашу землю і скажете вашим друзям: Сан Маріно — це прекрасна країна." Я відставив на хвилинку брошурку, глянув у сторону світел містечка, яке ми якраз минали, і подумав, що в тому твердженні багато правди.

Петро Гончаренко

»Хор і визвольницька пропаґанда«

(Порядком дискусії)

Під таким заголовком появилася в журналі „Овид" ч. 5. стаття п. ред. Кедрина, який на п'яти сторінках намагається переконати українську громаду, що статті, які появилися в „Свободі" в справі ваги під сучасну пору поїздок Капелі Бандуристів по країнах вільного світу (уживши в заголовку тих статтей „Наш найбільший атут") для пропаґування української культури та приєднування нам приятелів для наших визвольних змагань „**пахнуть анахронічною наївністю і вносять у громадянство баламутство**".

Шановний автор говорить це категоричним тоном, нехтуючи зовсім ним же наведеними голосами в цій справі Лева Безручка та д-ра Пеленського, які писали в своїх спогадах про велику ролю Капелі Кошиця в приєднуванні приятелів для українських визвольних змагань, оправдуючи це своє становище тим, що „1919 рік (тріюмфальний похід Капелі Кошиця — П. Г.) і 1960-ий один одному не рівний і тих скромних 40 з гаком років, що лягли між ними, не тільки розорали політичні кордони, але й увели революцію в поняття визвольної політики і визвольної пропаґанди".

Тому погляди на пропаґування української справи таким високомистецьким ансамблем, як Капеля Бандуристів, яку шановний автор у цій же статті називає заслуженим, потрібним і симпатичним хоровим ансамблем, уважає анахронічною наївністю і вношенням у громадянство баламутства.

Шановний автор переочує те, що про вагу поїздок Капелі для української справи писали не лише названі ним автори, але тому два роки, перед поїздкою Капелі до Европи, наші найвищі церковні єрархи, наші найвищі громадські установи (УККА в Америці та КУК в Канаді), як теж усі без виїмку проводи українських політичних угрупувань. Невже ж і їх заяви, заклики й благословення пахнуть анахронічною наївністю і вносять у громадянство баламутство?

Невже ж ці тисячі патріотів, які поспішили з пожертвами на цю благородну ціль, також наївні?

Правда, стрічали ми людей, які недоцінювали акції Капелі. Інші хотіли оправдати свою відмову в допомозі Капелі. Ніхто не твердив і не твердить, що Капеля Бандуристів є єдиним засобом до осягнення повищої мети, але вона є напевно одним із найважніших під цю пору засобів.

Якщо б шановний п. І. Кедрин мав нагоду бути разом із високомистецькою групою в одній з концертових тур, то можна б було сподіватися, що його погляди на цю справу мало різнилися б від поглядів згадуваних ним авторів.

Зупинімося бодай на кількох моментах із останньої концертової поїздки Капелі Бандуристів по країнах Европи. На цих концертах бувало найменше 85% чужинецької публіки, а українців на залях можна було рахувати на пальцях рук, хоч шановний автор чомусь твердить, що наші концерти відвідують лише українці.

По тижні концертування Капелі наш представник на Европу п. інж. А. Кішка заявив таке: „З часів О. Кошиця ще ніхто не зробив по цілій Европі такого розголосу в пресі про Україну, як у цім уже короткім часі Капеля Бандуристів своїми концертами. Якщо врахувати умови теперішнього часу, коли Европу постійно відвідують найкращі хори світу, в тім числі й совєтські, то можна сміло стверднти, що успіхи Капелі вже перевищують успіхи Державної Хорової Капелі Олександра Кошиця. Успіх її не лише під мистецьким, а й політичним оглядом, перевищує всякі сподівання й уяву про те, що може зробити цей хор".

Під кінець тури стало відомо, що 150 европейських часописів писали по кілька разів не лише про Капелю та її концерти, а й про високу культуру України, її історію, боротьбу за визволення та постійно підкреслювали окремішність української культури, наголошуючи, що українська народня пісня більше до смаку европейському слухачеві, ніж російська. До речі, в одній лише мадрідській пресі про концерт Капелі нам удалося зібрати 29 статтей.

Якщо б довелося подібні статті в чужинецькій пресі за рецептою шановного автора поміщувати в формі платних оголошень, то це винесло б близько пів мільйона долярів, а річ ясна, що чужинці, вважаючи такі оголошення пропаґандою, не читають їх.

Шановний автор натякував на якісь недотягнення поїздки бандуристів. Можна здогадуватися, що він мав на увазі те, що деякі часописи приймали Капелю за російський хор, а бандуру називали балалайкою. Це правда, що таке бувало, але це ще раз свідчить про потребу інформації чужинецького загалу саме в такій

формі. Як виявилося, Европа назагал дуже мало, і куди менше, як Америка й Канада, поінформована про Україну.

На величавім прийнятті для Капелі в м. Сітард, Голяндія, яке влаштував Комітет українсько-голяндської приязні, промовляли місцеві достойники, пописуючися знанням української історії. Один із них, представник міністерства освіти, признався, що йому було соромно, що він раніше не поцікавився культурними багатствами цього великого народу. Він далі заявив, що те, чого він тепер довідався про Україну, він в собі не затримає, а буде інформувати при кожній нагоді всі доступні йому кола. В пізнішій розмові з ним ми довідалися, що він, читаючи в пресі про поїздки Капелі, зацікавився Україною і перечитав деякі публікації наших наукових інституцій, про які він раніше нічого не знав. Цей факт ще раз потверджує потребу середника, який зроджував би інтерес чужинецької еліти до української справи, а таким середником, як показала практика, може бути високомистецький хор.

В м. Гайдельберґ, Німеччина, делеґація студентів на чолі з професором музики звернулася до адміністрації Капелі за дозволом записати концерт на тасьмі. Вони бідкалися, що не мають справжнього українського матеріялу про українську музику при університеті. Ми, звичайно, не дозволяємо записів наших концертів; так водиться в усіх професійних мистецьких групах. Але в цім випадку гріх було відмовити. По концерті ще багато студентів і професорів зверталися до нас за інформаціями в справі джерел до матеріялів про українську культуру й Україну взагалі. За подібними інформаціями до нас зверталися на кожному концерті репортери, журналісти, професори, студенти тощо. Всі вони завдяки нашій пісні стали приятелями українців та інформаторами широких чужинецьких мас про Україну.

Культурницькі прояви нашої еміґрації є, були і завжди будуть найважливішими допоміжними засобами, поруч з нашою наукою й політикою, до осягнення найвищої мети — визволення нашої Батьківщини. Ми не можемо заперечувати твердження нашого великого державника В'ячеслава Липинського, що України спекуляціями створити не можна. Треба спочатку створити духову Україну, без якої немає реальної фізичної України.

Про те, що наша наука й політика можуть значно більше зробити, коли матимуть до послуг і мистецтво, свідчить стаття антверпського часопису „Де Ґазет", в якій було написано: „Подорожування по світі групи українців, що співають, подібне до хрестоносного походу. Не роздають брошурок ні мап, немає промов. І чого ніколи не зроблять ні брошури, ні мапи, ні промови, бо брошур не читають, а промов не слухають, — можуть зробити їх пісні".

В наших визвольних змаганнях одних лише наукових доводів і переконувань не досить. Треба мати прихильників і симпатиків серед впливових політиків світу. А мистецтво, що промовляє безпосередньо до душі чужинця, є незаступним середником до здобуття таких прихильників. Журналіст О. Саламандра в часописі „ЛЯ ҐАЗЕТ ДЕ ГОЛЯНДЕ" за часів концертування Державної Хорової Капелі писав: „Справжній єдиний засіб для народів пізнати один одного і полюбити — це надіслати з одної країни до другої найкращих представників мистецтва. Ось доказ: „Україна мені була байдужа, але тепер я буду битися скрізь за мистецтво тієї країни".

Якщо наша нація не мала змоги дати знаних усьому світові вчених, винахідників, письменників, композиторів (їх присвоїв собі „старший брат"), то чому нам не використовувати даного Всевишнім дару-краси нашої пісні в завоюванні прихильности світу? Це ж дороговказ нашого пророка Тараса Шевченка — „Наша дума, наша пісня не вмре, не загине, от де люди наша слава, слава України".

Вагу мистецтва в приверненні симпатій інших народів добре зрозуміли большевики і належно використовують цей засіб. Про те, що поїздка Капелі по країнах Европи була їм на заваді, свідчать факти інтервенції советських амбасад у Парижі і Брюсселі. В останнім місті вони навіть добилися конфіскати наших програм перед самим концертом. Положення врятувала американська амбасада, яка негайно дала свого інтерпретатора, що вияснив публіці причини конфіскати та проголосив програму.

Якщо поїздки Капелі по країнах вільної Европи большевикам дошкулюють, то це свідчить про те, що такі поїздки роблять не лише мистецьку роботу. Такої капелі большевики не мають, а якщо б і мали, то ніколи не вишлють закордон, бо вона проти їх волі прислужиться українській справі. Досить пригадати ще свіжий факт відкликання з концертової поїздки в Австралії заслуженого українського співака маестра Гнатюка, який мав концертувати, як росіянин, але він поза програмою почав співати українські пісні та признався репортерам, що він українець.

Автори статтей на згадувану тему подали загально про те, що кошт одного бандуриста виносить 5.000 долярів. Варто було при цьо-

(Закінчення на 18-ій стор).

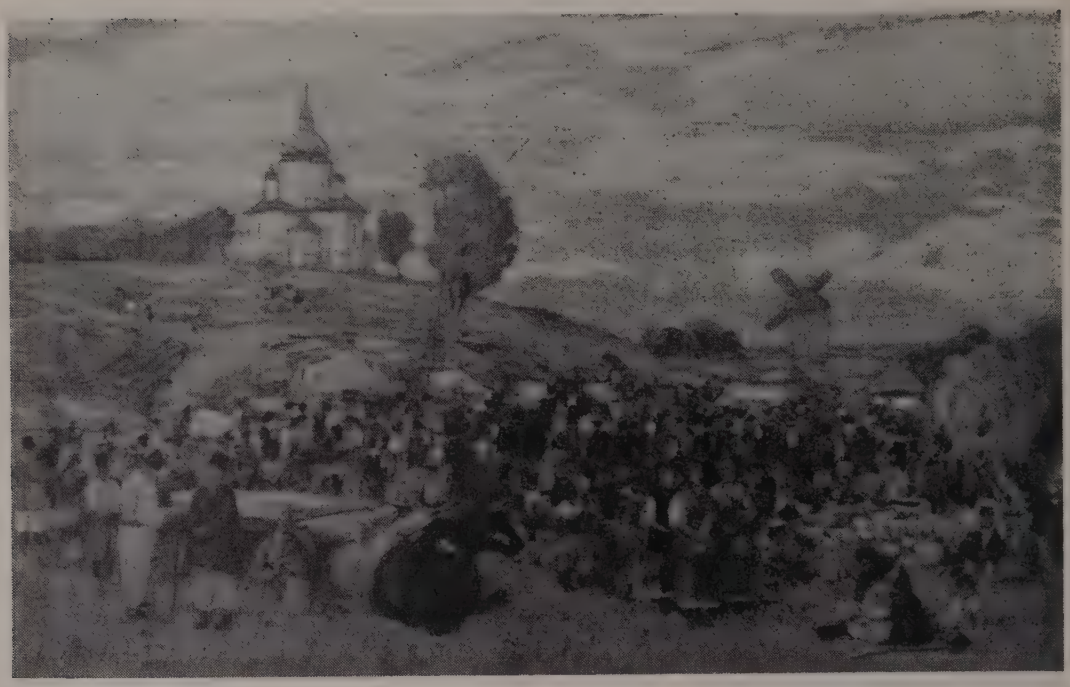

Василь Кричевський, Ст. Ярмарок у Сорочинцях

Михайло Черешньовський Моя дружина

Загальний вид на Виставку Українського Мистецтва в Дітройті 1960 р.

Мистці присутні на відкритті Виставки Українського Мистецтва в Дітройті, 24 вересня 1960 р.
Сидять зліва направо: Олекса Булавицький, Мирон Лезицький, Богдан Стебельський, Святослав Гординський, Маруся Бек, голова Виставки, Сергій Литвиненко, Михайло Дмитренко, Ірина Носик
Стоять зліва направо: Анатоль Струвер, Омелян Теліжин, Галина Новаківська, Артемій Кирилюк, Анатоль Коломиєць, Кость Мілонадіс, Дарія Залуцька, Михайло Мирош, А. Стебельська, Михайло Черешньовський, Микола Бідняк, Петро Магденко

Д-р М. Диміцький

Медикаменти, які витворюють подібні думки та примушують говорити правду

Медикаменти, про які йде мова в наголовку, мають свою давню історію, яка сягає до старинних часів, декілька соток літ перед Христом. Нпр., є точні відомості про те, що вже за часів Геракліта різні знахарі старинної Греції говорили свої віщування та проповіді серед людей у замкнених приміщеннях, при рівночасному спалюванні кореня мандрака або датури страмонії. Як ми тепер знаємо, згадані рослини містять у собі скополяміну, мезкалін та поляндрину, які при спаленні рослини випаровують та розпилюються в повітрі. Коли людина вдихає пару тих сполук, то, як показують найновіші досліди, її мозкові центри, а головно церебральний кортекс, підлягають постійній, довготривалій деформації.

У наслідок того людина западає у гіпнозу та беззастережно починає вірити тільки в те, що в даній хвилині чує або думає. Від більших доз тих сполук людина засипляє. Окрім тих сонних ефектів та скріплення віри, фізіологія загіпнотизованої людини позначується ще тим, що вона починає бути щирою й добрячою, говорить дуже багато про себе, подає самі факти, не вміє брехати та дуже прив'язується до товариства, в якому такі речовини приймає, свідомо чи несвідомо. Знахарі старинної Греції зберігали свою практику та досвід у великій таємниці й своє знання передавали тільки своїм дітям або найближчим. У своїй практиці вони дійшли до такого удосконалення, що дуже часто їм вдавалося, навіть серед більших груп людей, стимулювати ті самі сни.

Старі ізраїльтяни, індійці та єгиптяни робили з своїми народами подібні досвіди, щоб у них стимулювати взаємну любов, згідність думки й таким чином закріплювати їх при своїм народі. Для тих цілей вони спалювали гиосциаміну, беядонну та пейотину, а згодом улаштовували спільні гостини, на яких подавали страву, що мала в малій кількості домішку соків згаданих рослин. Подібно, як і знахарі старинної Греції, вони тримали свої практики у незвичайно суворій таємниці. Все таки зчасом їхня суть дісталася до різних народів, а згодом і до простолюддя. Таким чином серед народів стали появлятися різні „чародії" та „знахарі", які почали вживати різних рослин до „лікування", головно до „чарування любимців". На далекому сході, головно в Японії, знахарі вживали рослин, які, як знаємо сьогодні, мають скополяміну. При помочі таких рослин вони людину усипляли, а тоді з нею балакали. Виявилося, що людина, яка засипляє від скополяміни, має чинні мовні органи й може давати точні, короткі відповіді. Таким чином знахарі старинної Японії вживали скополяміни, щоб викривати клопоти людини. Практика японських знахарів далеко не поширилася тому, що скополяміна є токсична та має свої неприємні наслідки, які довго тривають. Людина, яка була приспана від скополяміни, не може прийти до нормального стану навіть за декілька місяців, ходить як півсонна, одним словом, „ходить як зачарована". Як дальший наслідок залишається їй ілюзія, яка іноді триває навіть кілька літ.

Цікаво, що ті всі старовинні, гіпнотичні практики пережили аж до наших днів. У Ацтеку, в Мексику, люди ще донедавна вірили, що при помочі пейотини, яка містить у собі мескаліну, людина стає прозорою. Завдяки цьому вони пробували пізнавати злодіїв, викривати брехню, зрадників тощо.

Хемія гіпнотиків була як слід досліджена щойно з кінцем 19-го століття, до чого най-

„ХОР І ВИЗВОЛЬНИЦЬКА ПРОПАҐАНДА"

(Закінчення з 15-ої стор.)

му, для ясности справи, зазначити, що в цій сумі, взятій із бюджету на 150 концертів в році в Америці, по найбільших залях, головно для американської публіки, містяться не лише платні бандуристів, але є й усі інші кошти, як транспорт, готелі, забезпечення, реклями, податки тощо. Автори не згадали при цьому, що кожний бандурист на тих інвестованих 5.000 долярів заробить на себе найменше 4.000 долярів, коли брати европейську туру, а найменше 4.500 долярів, коли брати туру в Америці. В наступних турах бандуристи вповні покриють інвестовані на них кошти, а навіть принесуть надвишку.

Ми переконані, що якщо б Капелею зайнялася одна з наших центральних репрезентацій, то дотація була б потрібна лише на першу, евентуально ще й на другу поїздку, а далі Капеля не лише змогла б бути рентабельною, а ще й приносила б значні суми на інші культурно-громадські цілі.

більше причинився німецький хемік Еміль Фішер. Він схарактеризував суть природних гіпнотиків, уживаних у старовині, окрім того зумів синтезувати цілий ряд штучних гіпнотиків, т. зв. барбіталів, набагато разів сильніших від природних, добуваних із вищеназваних рослин. Він також синтезував хлорал, уживаний до спання при різних операціях.

Коли приблизно у 1930 р. гіпнотична дія на фізіологію людини була остаточно з'ясована, до чого найбільше причинилися проф. Гауз, Фрідман та Ліндеман, гіпнотики, штучні та природні, почали застосовувати у психіятриці. Тому що гіпнотики стимулюють людину до балачок і навіть найбільше мовчазні люди починають дуже багато говорити, головно про себе самих, психіятри одержали важливий фактор, завдяки якому приспішують процеси психо - чи наркоаналізи. Завдяки гіпнотикам вони потраплять від психічно хворих осіб у досить короткому часі зібрати всі інформації, на яких опісля базують методу лікування. Окрім вище згаданих гіпнотичних характеристик, варто ще згадати, що підо-

впливом гіпнотиків людина починає бути відпруженою, бо вони діють також як васкулярні ділятори. При їх помочі нервово хвора людина має змогу вернутися скоріше до нормального стану.

За поданням "Scientific American" з березня 1960 року, гіпнотики знайшли також застосування у слідчих практиках поліційних чинників. Поліція не раз змушена користуватися ними, щоб скоротити час слідства. Для тих цілей вона вживає головно пентоталю та амиталю натрія. Все ж таки судова етика не базує своїх рішень на того рода зізнаннях. Тих самих сполук уживають також різні шпигуни, щоб приспішити час добування різних інформацій. Ці сполуки вживають здебільшого так, що їх дають до поживи, найчастіше до чаю або кави, бо, коли додати цукру, їхня активність сильно зростає.

Накінець хочу згадати, що зараз усі держави мають строгі закони, які нормують торгівлю гіпнотиками, бо вони, подібно як наркотики, мають неетичний, антисоціяльний характер, скерований проти особовости людини.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

11 томів у ціні $82.50 за цілість. Продаємо на договірні сплати.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Avenue Chicago, 22, Ill.

Роман Дубляниця

Наш спортовий амбасадор

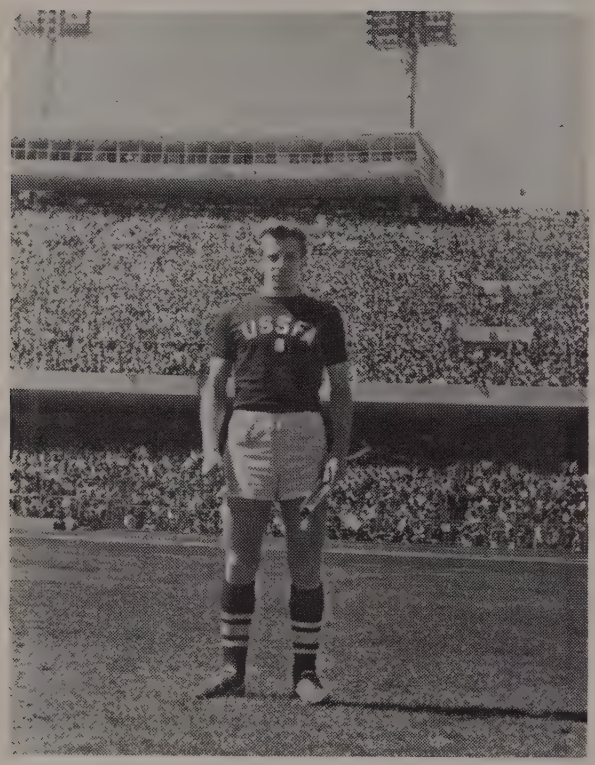

Зенон Снилик, капітан американської футбольної репрезентації, на Університетському Стадіоні в Мехіко Сіті перед змаганнями Мехіко - ЗДА

Мало хто з українських футболістів (за виїмком хіба Олександра „Леня" Скоценя) добився таких великих почестей та успіхів у спорті, як Зенон Снилик. Від якогось часу він став стандартним американським „інтернаціоналом", репрезентуючи ЗДА в усіх міждержавних футбольних зустрічах, включно з Олімпійськими та Панамериканськими Ігрищами. Слідом копаного м'яча цей симпатичний „редгед" (так його називають в американських кругах) з'їздив половину світу, змагаючись на більших стадіонах усіх п'ятьох континентів.

Недавно Снилик виступав у красках американської футбольної збірної в Лос Анджелес і Мехіко Сіті в елімінаційних змаганнях за чашу Ріме, тобто за офіційний чемпіонат світу в копаному м'ячі. Перші змагання закінчилися ремісовим вислідом 3:3, а в других перемогли мехіканці в присутності 100,000 глядачів з вислідом 3:0. В обидвох зустрічах З. Снилик грав на позиції правого помічника, а рівночасно виконував обов'язки капітана дружини. Нам дуже приємно почути, що ця почесна функція припала нашому землякові (до речі під цю пору єдиному українцеві в репрезентації ЗДА). Ми горді теж із цього, що п. Снилик завжди признається до своєї національности, що нам, українцям, робить незвичайно велику й корисну пропаганду за кордоном. Його прізвище та фотознімки можна знайти сьогодні на сторінках чільних чужинецьких газет, магазинів, журналів, тощо. Під час останнього побуту в країні тореадорів — мехіканська преса писала про нього між іншим таке: „Ель Україніяно (так Снилика офіційно називали в Мехіко) є, побіч Ілая, одним із найкращих змагунів американської команди. Він вміло володіє м'ячем та має добрий тактичний змисл".

Будучи в 27 році життя, З. Снилик має гарну спортову кар'єру. Сподіємося, що йому прийдеться ще не раз репрезентувати Америку інтернаціонально в ділянці футбольного спорту та що він вив'яжеться задовільно із своїх завдань, особливо в ролі українського спортового амбасадора на чужині.

ВЛАСНІ ВИДАННЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

(Видані в Аргентині)

ВЕРФЕЛЬ ФР. — Пісня про Бернадету (роман) — переклад з німецької мови Гр. Голіяна 4.00
ВИННИЦЬКА І. — Музика (повість) 1.50
ГАЛАН А. — Пахощі (новелі) 1.00
ГУЙРАЛЬДЕС Р. — Дон Сегундо Сомбра — переклад з еспанської мови Ол. Сацюка 2.00
ДРАГОМАНОВА О. — По той бік світу (повість) 1.00
КРИМСЬКИЙ В. — Етап (новелі) 0.80
ОНАЦЬКИЙ Є. — У вічному місті — записки українського журналіста. Рік 1930 . . . . . 4.00
ПАВЕЛКО І. — Україна-Русь і московізм (наукова студія) 0.80
ПАКЛЕН Р. — Загадка сфінкса (пекучі проблеми світової політики в нарисах) 1.00
ПАРФАНОВИЧ С. — У лісничівці (оповідання з життя звірят) 1.50
САМЧУК У. — Марія — хроніка одного життя III наклад. 2.00
САМЧУК У. — П'ять по дванадцятій — записки на бігу 1.80
САЦЮК О. — Злать-жолудь (новелі) 1.00
САЦЮК ОЛ. — Скрипка на камені (п'єса в 3 діях) 0.50
СКИТ У. — Сила і слабість комунізму (політична розвідка) 0.20
СМОЛІЙ І. — Манекени (новелі) 1.50
СТАХОВСЬКИЙ Л. — З Венесуельського щоденника 0.70
ТИС Ю. Не плач, Рахиле... драма в трьох діях) 0.40
ТИС Ю. — Симфонія земні (новелі) 1.00
ФОРОСТІВСЬКИЙ Л. — Київ під ворожими окупаціями 0.70
ЦУКАНОВА М. — Бузковий цвіт (новелі) . . . 1.00
ЯРОСЛАВСЬКА Д. — В обіймах Мельпомени (роман) ——— 2.00

Олена Звичайна

Це було на світанку ...

Уже безліч разів переверталася стара мати з правого боку на лівий бік і назад, уже й годинник стінний ударив третю, а сон уперто тікав від її втомлених, напівзаплющених очей... Думала про те, що начальник спецсектору викликав позавчора Наталочку і протягом двох годин допитував її: хто був її дід, а хто бабця, хто її тато, а хто мама, чи правда, що мама була не лише народною вчителькою, а ще й народницею, і коли вона (Наталочка) познайомилася з Михайлом, як довго його знає та чому вінчалася з ним у церкві...

Стара мати лягає навзнак і щільно заплющує очі: це, щоб краще бачити. На колесах казкового експресу вона мчить у глибинну далечінь свого минулого... Ось вона бачить себе молоденькою дівчиною, яка, щойно скінчивши гімназію, покидає забезпечений дім батьків, покидає всі вигоди життя в культурному центрі, щоб... оселитися самотньо в глухому, далекому від залізниці селі в ролі вчительки. Замало їй, молодій і сильній, лише дітей учити! З власної ініціятиви вона вчить іще й дорослих, що хочуть ліквідувати свою неписьменність, з власної ініціятиви організовує популярні лекції на різні теми для селян довкілля. Вона тримає жвавий зв'язок із товаришами-народниками, і до її школи майже щосуботи приїздить хтось: то агроном, то вчитель, то лікар, то земська акушерка, і кожний з них у популярній формі віддає народові свої знання...

А ось, неначе на кіноекрані, бачить вона себе в шкільній... кухні, що служить їй і за спальню, і за їдальню, і за вітальню, і за кабінет для розумової праці... Чому ж так? Чейже для вчителя при кожній школі кімната є! Так, є! Але свою власну кімнату віддала вона дітям селянським, щоб мали вони ще одну, найстаршу клясу. І в цій найстаршій клясі викладає вона сама, тяжко перевантажуючи свій трудовий день... А ось вона бачить себе тяжко хворою: раптом хлюнула кров горлом... Загроза сухот, стурбовані батьки, лікування й дуже повільне видужування чи, вірніше, деяке покращення в стані здоров'я і... знову школа в глухім селі, і знову праця для свого народу до самовиснаження...

В наслідок яких силогізмів совєтської діялектики проголошено народників ворогами народу?! І... за що? За який злочин? Це питання її вогнем пече, і вона рвучко сідає на своїм вузенькім ліжку: порвалась уже й та остання павутинка, яка ще єднала її зі сном; мозок працює так бездоганно-чітко, як колись, замолоду...

„Гм...гм... Я не була винятком! Таких, як я, були тисячі, і ми творили життя. Я була лише маленькою краплинкою могутнього бурхливого потоку інтеліґенції в народ... Пізніше прийшла назва „Просвіта", але в часи моєї молодости цієї назви ще не було, і ми називалися народниками. Для нас селянин був правним представником народу. Зовсім відмінно від нас марксистів творили культ позбавленого будь-якої власности пролетаря, дарма що робітників тоді було обмаль. Ми, народники, були ідеалістами, марксисти були матеріялістами, і між цими світоглядово непримиренними таборами завжди йшла запекла боротьба; я була наочним свідком тієї боротьби, а мій брат брав у ній активну участь: писав статті, виступав із промовами..."

Тут думки старої вчительки, одна одну наздоганяючи, неначе на крилах несуть її до зовсім логічного висновку: нема зовсім нічого дивного в тому, що Сталін саме тепер, під час Єжовщини, проголошує народників ворогами народу. Так і мало бути! Тепер Сталін винищить усі недобитки ідеалізму й народництва, підсумовуючи такою кривавою розправою довгі десятиріччя запеклої боротьби між народниками і марксистами.

Після такого логічного висновку на душу її сходить дивний спокій, і не здається вже дивним оте питання начальника спецсектору, чи не була Наталчина мама народницею. Так, була! Може, її за це арештують? Нехай! Вона готова! Це був би непоганий фініш її життя.

З якоюсь особливо пекучою насолодою згадує вона всі свої злочини супроти марксизму: скільком сотням учнів прищепила вона ідеалізм, як світогляд? А вони ж у свою чергу виховували дітей своїх теж ідеалістами. О, вона певна, що кинене нею зерно ідеалізму не лежало в дитячій душі камінцем, а росло й розвивалося. А чи не є найбільшим її злочином те, що вона свою єдину дитину, Наталочку, виховала ідеалісткою? І хіба ж дивно, що Наталочка пішла в життя в парі з ідеалістом-українцем, вихованцем „Просвіти"? І хіба дивно, що вони всі троє, без жодних між собою суперечок, виховують тепер Славка українцем-ідеалістом, всупереч добі й усім вимогам партії Леніна-Сталіна? Боротьба триває далі, і

ще питання, хто кого переможе, бо з крови замучених народжується нове покоління незламних борців!

„Як? Уже четверта?" — перепитує вона сама себе, почувши сигнал годинника.

Тихесенько підвівшись і накинувши на плечі велику теплу хустку, навшпиньках наближається до своїх найдорожчих: Наталочка, Михайло й Славко сплять так міцно, неначебто кожному з них лише вісім років минуло... І не сняться їм силогізми застрашливої совєтської діялектики.

„Нехай сплять здорові!" — і мати навшпинячки прямує до сусідньої кімнати. Це властиво не кімната, а передпокій, з якого двері виходять просто надвір. Лише літом використовується цей передпокій, як кімната, а зимою стіни його вкриваються з внутрішнього боку снігом. Ось і тепер, ще тільки середина листопада, а в передпокої холодно, як надворі, і це примушує стареньку рухатися швидше.

— Чичирк! — це озвалася сірничка в старечих пальцях: її тремтливий вогник кидає пасмочко світла на заставлену аптекарськими пляшечками поличку. Одна мить, і в руках старенької вже опинилося так потрібне їй лікарство на сон. Ось зараз вона його вип'є і хоч на пару годин утече з остогидлої дійсности, з тієї дійсности, де ідейна праця для народу розцінюється, як злочин...

— Торох! Торох, торох! — хтось лупцював кулаками по дверях...

— Хто там? — зойкнула старенька, відчуваючи, як холоне серце, і як підлога тікає геть з-під її тремтячих ніг.

— Атваряй! (відома російська лайка) — відповів грубий чоловічий голос: — „Ето — НКВД!"

Якусь хвилинку грізні гості очікували, але не встигла стара відчинити, як благенькі двері ходуном заходили під несамовитими ударами кулаків.

Михайло вже стояв поруч із старенькою, дуже блідий, але зовнішньо спокійний;повільно, без поспіху відчинив двері. Увійшло четверо: двоє в уніформі НКВД, кербуд (керівник будинків) і двірник. Один із співробітників НКВД був дуже високий, рябий і довговʼязий, — як видно, молодший чин або просто вартовий, а другий — присадкуватий годованець, як видно, ранґою старший.

— Гринь Міхаїл Івановіч — Кто? — вигукнув він надмірно голосно, неначе на параді.

— Я, — відповів Михайло.

— Ви — арєстовани! — з цими словами він мотнув зневажливо головою в бік арештанта і, звертаючись до вартового, додав:

— Абискать!

Вартовий негайно почав обмацувати Михайла від голови до самих пʼят, вивертаючи при цій нагоді всі кишені. Дуже цікавих наслідків цей ретельний обшук не дав: знайдено було хустечку та кілька карбованців грошей. Тоді годованець величаво попрямував до єдиної кімнати Гринів, а слідом за ним, як нитка за голкою, пішли й усі інші... Останнім у цій черзі людей був довгий, як верства, вартовий, а передостаннім — сам арештант, чоловік із молодим іще, чітко окресленим обличчям і виразною сивиною на скронях. Скільки йому, трудно було рішити з вигляду: може, 35, а може, й усі 40 із гаком. Ота сивина підкреслювала щось пережите, але зеленкувато-сірі очі під дугами розмашистих і зовсім несивих брів таїли в собі сталевий відблиск незужитої ще сили.

Невеличка кімнатка Гринів, де й так ніде було повернутись, заповнилася вщерть: до чотирьох постійних мешканців цієї людської нори нараз додалося четверо гостей, і тепер усі восьмеро були тут. Наталя нерухомо лежала в ліжку, неначе закам'яніла: з тієї хвилини, як несамовитий стукіт у двері розрізав полотно її сну, вона не зробила ще жодного руху. Її молоде обличчя здавалося зліпленим з воску, як у неживої, а розширені, жахом перейняті карі очі з дивною повільністю пересувалися з обличчя одного гостя на обличчя другого, третього, четвертого... Щодо Славка, то він сидів струнко на своєму ліжечку і, не кліпаючи, поважно й серйозно розглядав гостей. Його великі карі оченята були кращим і новішим примірником маминих очей, а дитячий профіль під скуйовдженим волоссячком обіцяв бути зовсім подібним до таткового, виразно окресленого.

— Встать! — вигукнув годованець до Наталі, а звертаючись до вартового, додав: — Комнату абискать!

Сам він, як „грамотний", узявся до розгляду книжок і паперів, а вартовий тим часом перевертав усі речі: матраца, подушки, білизну, нічного столика і навіть Славкові іграшки... Не минуло й десятьох хвилин, як чепурна кімнатка Гринів перетворилася в хаос після землетрусу...

Перед Наталею стояла складна проблема: яким чином їй одягнутися? Чейже попросити непроханих гостей вийти — річ неможлива.

— Мамо! Дай мені мою білизну! — сказала вона і, одержавши все потрібне, почала вдягати під ковдрою панчохи, трико, підвʼязки, тощо... Потім раптом сіла і миттю натягну-

ла на голі плечі блюзку. Годованець і вартовий масними очима стежили за кожним її рухом...

Славко не плакав, але губенята його тремтіли, і широко розплющені оченята шукали зустрічі з татковими очима. Минуло кілька довгих хвилин, аж поки їх очі, нарешті, зустрілися... Повільним кроком наблизився Михайло до Славкового ліжка і, пестячи рукою скуйовджене русяве волоссячко, сказав:

— Не журись, синку! Це бачиш, я у відрядження поїду... Оці дяді прийшли по мене, і я мушу разом із ними їхати...

— Куди? — поважно спитав Славко.

— До Москви, — упевнено відповів Михайло.

Славко задумався: новина, як видно, приголомшила його.

— Ну, а навіщо ж отой високий перевертає ліжко? А бабця чому плаче? — при цьому питанні Славкові широко розплющені оченята наллялися сльозами вщерть, неначе озера під час повені.

— Не забувай, синку, того, що я тобі разу-раз казав: ти — чоловік, а чоловікам плакати не вільно! Навіть і тоді, коли щось дуже болить. Ось твій одяг. Зараз же швидко вдягнися!

Авторитет татка для Славка був над усе в світі: він слухняно став одягатися, по-геройськи стримуючи сльози. І не встиг він зіскочити з ліжка додолу, як вартовий почав уже перевертати ще теплу постіль. Раптом годованець підкликав двірника і щось йому пошепки сказав: той послужливо хитнув головою і зник, а за кілька хвилин з'явився в супроводі третього аґента НКВД, про існування якого ніхто з родини Гринів не догадувався...

— Єзжай сейчас же абратна і прівезі печать і сюрґуч!

— Єсть, таваріщ начальнік! — відповів третій аґент і, стукнувши підборами новесеньких чобіт, зник за дверима.

Наталя й Михайло зустрілися очима, і був у їх очах питальник : що це значить, чому саме печатки й сургуча забракло годованцеві? А він тим часом із виключно діловим виглядом продовжував розглядати папери з Михайлової шухляди; знайшов пашпорти всієї родини Гринів, уважно їх перечитав, а Михайлового сховав собі до кишені. Раптом очі його заблищали, і він рвучко розгорнув на столі мапу України...

— А-а-а! Карта! Шпіон!

— Я викладаю економгеографію на вечірніх курсах залізничиків, тому в мене має бути мапа України, — твердо заявив Михайло.

— Малчать! Я вас не спрашіваю! — заверещав фальцетом годованець і діловито заховав собі до портфеля географічну мапу УССР, як „речевий доказ" Михайлової „шпигунської" діяльности.

— Жена арєстованнаво! — звернувся він до Наталі: — Сабєріте вєщі мужа! Можна толька двє-трі смєни бєлья. Больше нічево!

Увесь час трусу Наталя сиділа мовчки на крайчику свого розкиданого ліжка. Ця її мовчазна нерухомість непокоїла Михайла: а чи не збожеволіла вона, бува? Тепер так само мовчки підвелася й почала готувати білизну чоловікові.

За вікном так само, як і вночі, падав хлюпцями змішаний із снігом дощ, але хтось невідомий робив те єдине вікно з кімнати Гринів раз-у-раз яснішим, білішим... Крізь заволочене густими хмарами небо, крізь мряку змішаного із снігом дощу в єдине вікно кімнати Гринів зазирав убогою сиротою світанок нового в їхньому житті дня... Чи це не світанок, бува, примусив енкаведистів поспішати? Їхня „робоча ніч" на користь соціялістичного суспільства вже й справді кінчилася, і вже треба було подумати про те, щоб людям з очей зникнути: день — це час для відпочинку аґентів НКВД! Ця установа, як правило, працює вночі. Мабуть, саме тому разом із першими відчутливими ознаками світанку годованець зробився метушливим: забувши про власну гідність начальника, він разом із довгов'язим вартовим почав викидати речі з кімнати до холодного передпокою. У широко розчинені двері летіло все гураґаном: матраци, подушки й одяг, стільці, ліжка, столик і дитячі іграшки... І коли пів сьомої повернувся, нарешті, посланець із печаткою, то операцію виселення родини арештованого в холодний передпокій було цілком успішно закінчено.

— Вихаділє! — владно скомандував годованець. — Сєйчас ваша комната будєт запєчатана!

Лише тоді збагнули нещасливі, навіщо була потрібна та печатка... Михайло, наблизившись до годованця, заговорив тихо, але чітко й переконливо:

— Я — арештований і, очевидно, не житиму тут... Але... лишається моя дружина... Вона — людина з вищою освітою, працівник високої кваліфікації, мати її — колишня вчителька з тридцятилітнім стажем. Вони обидві — трудовий елемент і мають право на житлову площу. Цього мало: разом із ними лишається дитина, що теж має якісь права. Якщо ви запечатаєте нашу єдину кімнату, то

вони всі троє примушені будуть жити в холодному передпокої, з якого двері виходять просто надвір. Це — смертний вирок усім трьом. А вони ж іще не є арештантами! Я прошу вас, як людину, залишіть кімнату моїй родині! Усі мої папери, яких ви ще не розглянули, ви можете забрати з собою, поклавши їх до моєї великої валізки.

Годованець розглядав Михайла, як дуже цікавий експонат: мабуть, йому було дивно, як це арештант насмілюється ще про щось його просити.

— Вихадіте! — повторив свій наказ годованець, і в тоні його бриніла погроза, а в очах з'явилися лиховісні вогники.

„Що ж я мовчу?" — подумала Наталя. „Ясна річ, що на прохання арештанта він не звертає жодної уваги, а ось, коли я його попрошу..."

— Товаришу начальнику! — заговорила вона. — Приїхавши до нас десь пів п'ятої ранку, ви, очевидно, мали при собі ордер на арешт мого чоловіка, але наказу забрати від нас нашу єдину кімнату у вас не було, бо за печаткою ви післали значно пізніше-десь, мабуть, у шостій годині ранку. Чи ж не так? Нашу єдину кімнату ви запечатуєте з вашої власної ініціятиви, і я певна, що цілком у вашій владі залишити її нам. Благаю вас: лишіть її нам! Згляньтеся на мого хлопчика! Згляньтеся на мою стару, хвору маму, колишню народну вчительку! Щодо мене, то ось, будь ласка, прочитайте офіційну довідку про те, що я — стаханівка.

Сите обличчя годованця залишалося дерев'яним: жоден мускул не поворухнувся, поки він слухав Наталю. Довідка про те, що Наталя — стаханівка, виявилася зовсім непотрібною і дрібно-дрібно тремтіла в її тоненьких пальцях.

— Пріказиваю вийті! — із цими словами годованець недвозначно помацав свій наган.

Усі вийшли мовчки. Останнім вийшов наймолодший мешканець кімнати — Славко. Тоді на обох половинах дверей, що сполучували теплу кімнату Гринів із передпокоєм, енкаведисти навісили дві сургучні печатки, з'єднані між собою шнурочком. У запечатаній кімнаті лишилися тільки Михайлові папери, його столик і піяніно —— єдина цінність родини Гринів. Уся решта речей безладними купами лежала в передпокої.

— Жена арєстованнаво! Ви нєсьотє всю атвєтствєнность за цєлость і нєпрікаснавєннасть пєчатєй НКВД! — сказав годованець і почав писати розписку на крайчику щойно викинутого з кімнати столика. Писав її дуже довго: з труднощами виводив кожну літеру кілька разів перечитував написане, а тоді знову писав далі... Нарешті, упрів і зсунув кашкета на саму потилицю.

— Разпішітєсь!

— Найперше дозвольте мені прочитати те що я маю підписувати, — відповіла йому Наталя і почала читати. Це була розписка, яка трердила, що дружина арештанта, Наталя Гринь, відповідає за цілість і недоторканість печаток НКВД і залишених у запечатаній кімнаті речей. Це все. І отаку розписку цей „начальник" писав майже півгодини! Безграмотність цієї розписки настільки вразила Наталю, що вона мимоволі усміхнулась. Соромно було ставити свій підпис культурної людини на такому безграмотному документі. „Невже для аґентів НКВД не є обов'язковим закінчення школи по ліквідації неписьменности? " — хотілося Наталі спитати цього годованого „начальника". Гостре слово мало-мало не злетіло з її уст, але вона своєчасно утрималася: тим можна пошкодити Михайлові, а тому... мовчки підписала розписку.

Годованець заховав розписку до портфеля і наказав арештованому одягатись. Він і сам уже квапливо одягався: писання розписки справді забрало багато часу, і було вже після пів восьмої... А тут, як на зло, виникла ще одна несподівана затримка: побачивши що татко вже одягається, Славко стрімголов кинувся до нього з криком:

— Татку! Татку! І я з тобою поїду!

Міцно-міцно й ніжно водночас пригорнув Михайло до себе маленьке тремтяче тіло сина пальцями лівої руки пестив скуйовджене, не розчесане волоссячко і шепотів:

— О, не плач! Не плач, синку! Слухай маму та бабці! — а сам відчував, що каже щось зовсім недостатнє, не те, що треба... Хотів би сказати синові на прощання щось небуденне незабутнє, хотів би віддати йому частину себе самого, але слів не було: були сльози... Це саме вони давили в горлянці та замилювали густим туманом очі... Раз-у-раз захлинаючись несамовито кричав і плакав Славко, і тихо схлипував, ковтаючи сльози, Михайло. В цю хвилину вони обоє забули відому їм обом заповідь про те, що чоловікам плакати не вільно, навіть і тоді, коли щось дуже болить...

Годованець відчинив двері з передпокою надвір і щось шепнув вартовому. Обоє рішуче наблизились до Михайла, що разом із сином творив одну нероздільну цілість. Вартовий щосили рвонув дитину до себе, а годованець у ту ж таки мить виштовхнув Михайла через відчинені двері на ґанок. Вартовий ки

нув Славка на купу речей, схопив Михайлову валізку з білизною і стрімголов побіг наздоганяти свого начальника. Крізь розчинені двері видно було, що Михайла повели до воріт. Ні з Наталею, ні з мамою не встиг він попрощатися. Накинувши на голову хустку, кинулася Наталя до воріт і прибігла ще вчасно...

— Дозвольте попрощатися з дружиною! — попросив Михайло.

— Только пакароче! — відповів годованець.

Міцно притиснув до себе і, поцілувавши в чоло, сказав:

— Наталочко, збережи сина!

Ще мить, і Михайло зник за чорними дверцятами чорного, з усіх боків закритого авта. Машина рвучко рушила з місця і за хвилину зникла за рогом сусідньої вулиці...

Довго стоїть Наталя, дивлячись широко розплющеними порожніми очима в порожній слід... Хустка зсунулася на плечі, і змішаний із снігом дощ полоще її чорне волосся, стікаючи струмочками за комір сукні. Вона не почуває на собі поглядів кількох жінок, які, заховавшись від дощу під дашком воріт, пажерливо схоплюють якусь цікаву новину з уст Наталиної найближчої сусідки, що стоїть у центрі групи, раз-у-раз на дивну постать під дощем очима показуючи.

До свого „помешкання" Наталя йде дуже повільно позиченими від столітньої людини ногами. Минаючи групу сусідок, які вмить замовкли, каже їм „Доброго ранку!" Жодної відповіді. Неначе по команді, всі стають до Наталі спиною, пильно вдивляючись у протилежний бік вулиці: щось там дуже цікаве побачили.

Біля самих дверей до свого передпокою Наталя спиняється: оце тут її місце під сонцем! Оце тут із синком та мамою зустріне вона не лише листопадовий дощ із снігом, але й справжню січневу сніговію з вітрами й морозами! Ще день, ще два, і з роботи її теж викинуть, а в трудовому списку напишуть: „звільнено за зв'язок із ворогами народу". Із таким вовчим квитком її до жодної установи не приймуть, бо на ній лежатиме тавро: вона вже не буде товаришкою, не буде й громадянкою, а лише „женой врага народа". Ніхто з нею не вітатиметься, ніхто їй руки не подасть, і найкращі друзі не пізнаватимуть. Усе це вона знає, бо ж саме така доля тих дружин арештованих, які не зреклися своїх чоловіків. А вона не зречеться! Вона лише спиняється на хвилинку на порозі нової доби...

Наталя чомусь не переступає свого „мешкання", а лише дивиться на нього крізь скло вгорі дверей: купи безладно понавалюваних речей, неначе після погрому, а на одній із тих куп сидить двоє, загорнувшись у коц і щільно притулившись одне до одного. Крізь нещільно зачинені двері Наталя чує, як гомонить бабця, і як схлипує Славко. А ось бабця бере внука за руку і веде до стіни, де під годинником висить календар...

— Я навчила тебе користуватись календарем і годинником, — говорить стара вчителька, і в голосі її бринить метал, як колись. — Що бачиш ти на календарі?

— 16 листопада, — крізь сльози відповідає Славко. — Але це було вчора! Щоб одержати „сьогодні", треба один листочок зірвати.

— Зірви!

Славко слухняно зриває.

— Прочитай сьогоднішню дату повністю, — так, як я тебе вчила!

— Субота, 17 листопада 1937 року.

— Добре! Тепер глянь на годинника і скажи мені, що він показує!

— Доходить восьма. А... коли „вони" постукали? — питає Славко.

— „Вони" постукали двадцять хвилин на п'яту. Це було на світанку 17 листопада 1937 року. Ти не смієш забути цього світанку так довго, як довго ти житимеш!

— Я не забуду ніколи!

Червень 1960 року.

Примітка авторки: Так, це й справді було на світанку. І це тільки один із мільйонів подібних світанків. Цю, намальовану своїми скромними зусиллями картину я присвячую сиротам московської червоної тиранії, розкиданим тепер по всій землі круглій. **О. З.**

Щойно появився вперше

„ОСТАННІЙ ПРОРОК"

роман ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

456 сторінок друку. Ціна книжки: у твердій оправі $6.00, в картоновій — $4.50. Видано заходом Ділового Комітету для видання творів Л. Мосендза в Торонті. Жадайте у Вашій книгарні або замовляйте в Діловому Комітеті за адресою:

Mr. M. FEDORENKO, 155 PARKSIDE DR., TORONTO, ONT. - CANADA.

ВИЙШЛА З ДРУКУ

поема Олекси Бабія

„ПОВСТАНЦІ"

Книжка має 180 сторін.

Ціна одної книжки $1.75

Поему „Повстанці" можна купити:

Ukrainian Bookstore,

2315 CHICAGO AVE., CHICAGO, ILL. USA.

Книгарні й кольпортери дістануть опуст.

Хор »Трембіта« в Чікаго

Українське Чікаго завжди мало публіку для добрих імпрез. Чи то була гостина Капелі Бандуристів, чи концерт М. Старицького, чи виступ мистців веселого слова, Понеділка й Ікера, чи вечір „Веселого Львова" — завжди заля була повна. Маємо на думці не тільки такі залі середньої величини, як у школах св. Миколая або Шопена, але навіть авдиторію Технічної Школи Лейна на дві тисячі крісел, яку чікаґська громада вщерть заповнила під час Мазепинської академії. Тож нічого дивного, що так само численно вона прийшла послухати й побачити виступ найбільшого українського вокального ансамблю, який колинебудь концертував у нашому місті, сточленного мішаного хору „Трембіта" з Дітройту під управою дир. Кирила Цепенди.

Ми, українці, милуємося в усякій музиці, але відомо, що плекання гуртового співу — це наша національна і всенародна особливість. Що ми вміємо на цьому полі осягнути, виявило турне славнозвісного хору О. Кошиця по Західній Европі. Щоправда, другого Кошиця дотепер ми не маємо, але чар, яким Українська Національна Капеля заворожила чужинецьку публіку, залежав не тільки від геніяльности диригента, а й від осяйної краси української народної пісні у прегарному опрацьованні М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, самого диригента й інших композиторів.

Культура гуртового співу в Україні стародавня. Хори в нас існували ще від XI. століття. Хоч буйний розвиток „партесного співу" припадає в нас щойно на XVII. ст., то і з попередніх часів маємо докази на те, що при наших цехах і братствах існували кількаголосові хори і що поліфонічний спів промостив собі дорогу також до церковних богослужень. Коли візьмемо до уваги такі фактори, як товариськість українців, розвинене в них соціяльне життя, славнозвісну „вулицю" при акомпаніменті соловейків на тлі чудової поетичної природи й под., то не будемо дивуватися, чому, власне, в нашій країні самобутньо, стихійно і так буйно розвинувся гуртовий спів. Співацька культура була не тільки давня, а й висока. Павло Алепський авторитетно встановив, що український хоровий спів набагато кращий від московського. У той самий час те саме заявив поляк Гербіній, ставлячи київські співи куди вище від тогочасних західньоевропейських хорів. Тож нічого дивуватися, що українці вчили москалів співати, організуючи в Московщині хори й театри, а в висліді цього українська музика панувала в Московщині впродовж більше як одного століття, поки її не замінила модна в цілій Европі італійська музика.

І коли ми сьогодні слухаємо українського хору, то, може, не кожному з нас приходить на думку, яка велика кількавікова підготовна праця попередила й зумовила його успіх. Досить тільки раз почути старовинні чарівливі мелодії колядок-щедрівок чи веснянок-гаївок, щоб визнати за правду слова одного захопленого слухача, який сказав: „У цих піснях бринять голоси наших прапрабабунь!" Під „голосами" він розумів не тільки мелодії, а й „душу" наших предків.

Так, коли ми слухали різних українських хорів недавнього ювілейного концерту „Сурми", а в суботу 17. грудня ц. р. концерту „тридільного" хору „Трембіта", до нас промовляла невмируща душа наших предків, їх співацька культура, їх стара мистецька традиція. Це те, що ми повинні далі культивувати, чим повинні дорожити і що повинні репрезентувати перед світом. Це діло варте зусиль і з уваги на неукраїнський світ і з уваги на нас самих, на наше молоде покоління. На нашу молодь, що тут, у Новому Світі, привикла бачити все в грандіозних розмірах, впливають позитивно і притягально також ті наші імпрези, що позначені елементом розмаху й імпозантности. Коли наші діти бачать українські багатолюдні імпрези, їх репрезентаційний стиль, шик і високий рівень виконання, це усуває з їх свідомости мікроба меншевартости й недоцінювання ваги рідного середовища. Без сумніву, і під цим оглядом „Трембіта" виконує корисну роботу.

Концерт „Трембіти" послужив нам доброю нагодою для не одної рефлексії. Думок напрошувалося багато, коли ми бачили перед собою півсотню „висмокінґованих" тенорів і басів, потім другу півсотню співачок у барвистій гуцульській ноші, а нарешті стоголосий хор, що вже своїм зовнішнім виглядом справляв враження чогось імпозантного й гідного уваги. Уже сам факт зорганізування й удержання такого великого колективу був успіхом самим для себе. Ці сто осіб бодай раз у тиждень з'їжджаються на проби; це теж досягнення в теперішніх умовинах нашого життя. Про ефективність цих проб свідчить репертуар концерту „Трембіти": твори передових композиторів від І. Бортнянського та С. Артемовського до А. Гнатишина, твори, складні своєю побудовою, фактурою та пасажами (напр., „Туман хвилями лягає" М. Лисенка). Поруч таких самостійних композицій, як „Наш рідний край" В. Третяка та музично ономатопеїзований „Льодолом" М. Леонтовича, „Трембіта" із справжнім пієтизмом склала данину рідній народній пісні з її неперевершеною красою, з погідною життєрадісністю („Янчик" ар. С. Людкевича з характеристичними відгомонами) та з тужливою задумливістю переважно західньоукраїнського пісенного фолкльору в „Вулиці" Ф. Колесси. Хор діє не тільки естетикою пісні, але й самим її текстом, чаром поетичного слова, чому допомагає добре опанована дикція. Співдія звуку й слова збільшує силу експре-

сії, впливу на емоції слухача, розбуджує ширшу скалю вражень і переживань. Коли під цим кутом дивитися на укладення програми, то, безперечно, фінал опери „Запорожець за Дунаєм" був її гідним емоційним завершенням.

Хор „Трембіта" – колектив ще молодий, не тільки з уваги на час свого існування, але й на вік деякої частини своїх співаків, серед яких ми з приємністю бачили поважну кількість молоді. Це гарантія „довговічности". Чи це не добрий приклад для інших громад, де в хорах співають здебільшого старші віком люди? „Трембіта", як видно, амбітно й наполегливо працює, знаючи, що „не зразу Рим збудовано". Але основи були надійні: то пієтизм до краси, до рідної пісні, то бажання, не зважаючи на труднощі, черпати з багатющої скарбниці нашої духової культури і, добувши з неї окремі перлини, піддержувати на дусі українську громадськість, її віру в перемогу нашої Правди, а в душі молоді будити пошану й любов до далекого Рідного Краю. Така праця вимагає багато енергії, пильности, жертовности, безінтересовности (як, напр., поїздка до Чікаго) і передусім багато любови; але вона благородна і плодотворна, вона така, що є за що подякувати і побажати на майбутнє росту вгору до щораз більшої досконалости і до щораз кращих мистецьких осягів.

Р. Завадович

Чоловічий хор „Трембіта" з Дітройту

Орест Руснак

Рік 1960-тий почався для українського музичного світу двома болючими втратами: 13 січня помер у Філядельфії піяніст і визначний музичний педагог, основник і директор Українського Музичного Інституту в ЗДА Роман Савицький, а 23 січня закінчив своє життя у Мюнхені (Німеччина) оперний співак-тенор Орест Руснак, знаний нашій публіці з оперної сцени, концертової естради і з грамофонних платівок.

Орест Руснак народився 24 липня 1894 р. в с. Дубівці на Буковині, в сім'ї сільського дяка. Батько його хотів, щоб син продовжував його традицію і був також дяком, але доля покерувала життям сина інакше. По закінченні середньої освіти в Чернівцях покликано Ореста до військової служби в австрійській армії, з якої по розпаді австрійської монархії перейшов він до Української Галицької Армії та брав участь у бойових акціях, як старшина, на західньому фронті.

У травні 1919 р. в час наступу польської армії і прориву нашого фронту між Хировом і Перемишлем, що змусив наші частини до відступу на територію Чехо-Словаччини, покійний з частиною УГА опинився в таборі в Німецькому Яблінному, де зформувалася була Українська Бриґада. Тут належав він до чоловічого хору бриґади і його сильний голос разом із ліричним тенором другого, пізніше оперного співака Василя Тисяка, надавав красу усьому хорові.

Маючи з молодих літ велике замилування до співу, як про це оповідає він у своїй, з гумором написаній автобіографії „Від комори до опери", та за намовою товаришів військовиків, бере відпустку в команді бриґади і, як багато тодішніх молодих старшин, подається на студії сольоспіву до музичної консерваторії у Празі. По закінченні студій директор консерваторії поручив його директорові опери в Кеніґсберзі і цей, почувши його голос, без надуми заанґажував Руснака до Кеніґсберзької опери. Згодом завершив він свої студії в Міляно в Італії і виступав на оперних сценах Ґрацу, Відня, Гамбурґу, Берліну, Липська і Мюнхену, дістаючи всюди найкращі рецензії

(Закінчення на 28-ій стор.)

З ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ДІТРОЙТІ 1960

М. Гарасовська-Дачишин — **Квіти у вікні**

ОРЕСТ РУСНАК

(Закінчення з 27-ої стор).

за свої виступи. В Мюнхені поселився він на постійно, виступаючи в опері (головно у Вагнерівських музичних драмах), на концертах, і працюючи також як учитель сольоспіву.

В часі „ери Скрипника" відбув турне по Україні, не забував своєї Буковини, куди приїздив на концертові виступи, гостював і в львівській опері в час німецької окупації.

По другій світовій війні співав часто на українських концертах у Мюнхені та по таборах в Зах. Німеччині.

Був одружений з німкою і по своїй дружині перебрав її дівоче прізвище, виступаючи на сцені як Ґерлях-Руснак.

Хай ця коротка згадка в річницю смерти заступить грудку землі на могилу на чужині, далеко від рідної Буковини, великому мистцеві-співакові і воякові Української Армії.

Осип Залеський

Добра книжка — це найкраща розривка культурної людини!

„УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО"

— Мюнхен —

Пропонує такі свої видання:

	Ціна в долярах
Ольга Мак:	
БОҐ ВОҐНЮ Повість в 3 томах	6.00
З ЧАСІВ ЄЖОВЩИНИ Спогади	2.00
Віра Вовк:	
ДУХИ І ДЕРВІШІ Повість	1.50
ЕЛЕҐІЇ Поезії	0.75
Юрій Тис:	
ЖИТТЯ ІНШОЇ ЛЮДИНИ Фантастична повість	1.50
Петро Кізко:	
УСТИМ БЕЗРІДНИЙ Повість	1.50
Олекса Воропай:	
ЗВИЧАЇ НАШОГО НАРОДУ Том І, Зима, Весна	3.00
Др. Ростислав Єндик:	
ДМИТРО ДОНЦОВ Ідеолог Українського Націоналізму	1.30
Леся Хриплива:	
ВІТЕР З УКРАЇНИ Ілюстроване оповідання для дітей	2.00
ОТАМАН ВОЛЯ Повість для молоді	2.00
Підготовляється до друку	
Олекса Воропай:	
ЗВИЧАЇ НАШОГО НАРОДУ Том ІІ, Літо, Осінь	3.00
А. Фурман:	
КРОВ І ВУГІЛЛЯ Повість з життя і боротьби українських засланців у Воркуті.	3.00

Усі перечислені твори можна набути в українських книгарнях у вільному світі, а також безпосередньо в видавництві

VERLAG
SCHLACH PEREMOHY
Munchen 8, Zeppelinstr. 67
Bundesrepublik Deutschland

Камінний сад оживає

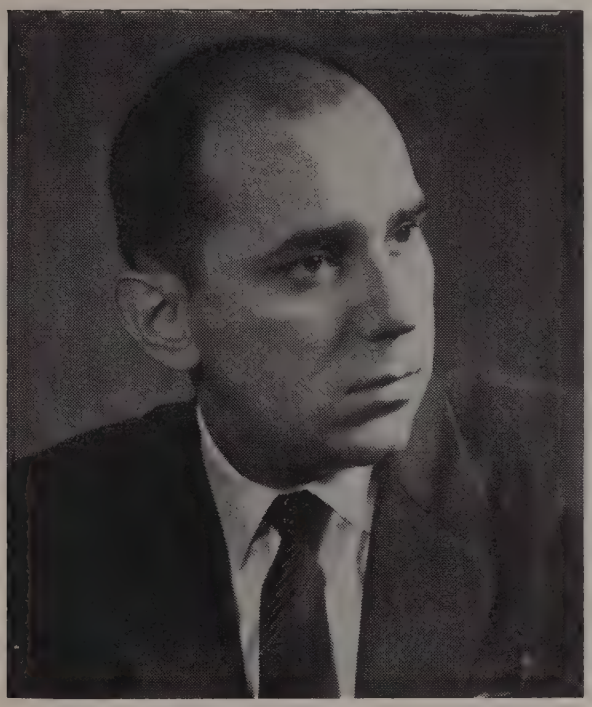

Богдан Рубчак

(Богдан Рубчак, „Промениста зрада", в-во Нью-Йоркської групи, Нью-Йорк - Чікаго, 1960)

В 1956 році, під маркою літературного об'єднання „Слово", вийшла книжка молодого поета Богдана Рубчака „Камінний сад". 58 сторінок коротких, часом тільки восьми-шести чи навіть три-рядкових поезій, творили справді камінний сад, муром відгороджений від сприйняття так званого „пересічного" читача. Абстрактна обкладинка Константина Мілоданіса ще більше підкреслювала холодну огорожу, що відділяла автора від читача. Автор, за його словами, „син міста", чи вірніше, в'язень міських мурів, рветься до соняшної весни, відчуває „завтра" і в останньому вірші цієї збірки „Пісня пісень", не попрощавшись із своїм читачем, подає руку коханій і каже:

„Підемо,
Може знайдемо стежку
Із цього камінного саду".

Завіса падає, і через чотири роки вона піднімається в новій книжці поета, інтригуючо названій „Промениста зрада". Здебільшого, поети всього світу ідеалом людства ставлять вірність, отже, яка ж то зрада буде настільки променистою, щоб стати наголовком книжки поезій?! Відповідь працьовитий читач знайде не в обкладинці Анатоля Коломийця (перевернута догори ногами вона виглядає багато ліпше, ніж просто), а в віршах. Тільки треба дуже уважно читати, і власне, автор хоче дуже уважного читача. Адже ж Богдан Рубчак писав цю збірку чотири роки, отже, хоч поетові і не сподобаються такі „прозаїчні" аритметичні обчислення, він писав, в середньому, один рядок на тиждень. Приблизно таким темпом треба читати вірші поета, щоб знайти в них таємні скарби.

Два вірші дають відповідь на питання про зраду. Один — „Зрада ангела" — зображує ідеаліста, мистця, що відрікся своїх „небесних" ідеалів, став сибаритом, рабом речей. Він ще цілком не втратив янгольських крил, його ще „пече сліпучий спогад першої блакиті", але вже він не може літати. Мабуть, уже не злетить він більше ніколи, і це **не та,** не промениста зрада. Її шукати треба деінде. Відповідь знайдете у вірші „Промениста зрада", з якого видно, що „промениста зрада" — це якраз, прозаїчно висловлюючись, зворотний процес: шлях від звичайної людини, з усіма її земними слабостями і „мікрокосмосом мікрокохання" до небес, до місяця і до зірок. Це шлях бранця, що вирвався з камінного саду. Щоб стати на цей шлях, треба принести в жертву своє матеріялістичне, з е м н е маленьке єство —

І треба так довго йти
В непростимо яснім промінні...
І падати в тьми обрив..."

Як же може людина-ідеаліст вирватись із полону камінного саду? В поезіях дуже легко такі проблеми одягати в туман, недосказаність, двозначність і містику. І Богдан Рубчак це робить. Проте, на кожну загадку так чи інакше відгадку можна відшукати, і з окремих рядків і образів складається уявлення, що це відбудеться шляхом всесвітньої катастрофи: загине теперішній матеріялістичний, облудний світ з обивателями, в яких душа — „як крамничка, де продають рибу". Світ знов постане з початку, з „ніщоти":

Коли то на трьох темних вістрях
кровію сплив світ,
І дерево пізнало свій закон,
Тоді настала тиша, і не було вже
голубів.
Язвіло небо ямами, без голубих
своїх очей.
... Не зрозумів ніхто,
Що на горі від смерти піднялося
зрозуміння дня.
Найвища жертва блиснула: питання чин,
Щоб десь рука накреслила на
глині тінь човна.

У вірші „Смерть хамелеона" поет ще раз підкреслює, що з кінця світу зроджується новий, кращий початок, з можливістю постання кращої, щирішої й чеснішої Людини. Сучасним же станом земного життя поет одверто невдоволений, він тікає від нього так далеко, як відпускає його кам'яний полон — в міські парки, де він голубить пораненого брудного голуба і бездомного пса, в неозорі простори доріг, лісів і ланів, а найчастіше — в сни і мрії. Коли в місячну ніч стати і довго-довго дивитися на місяць, то і ви відчуєте те, що відчув поет:

Ніби
Місяця кружок
Летить нестримно
До твого обличчя —
Ніби місяць
Світлом проникає
Все глибше й глибше й глибше
У твої зіниці.

Поема про місяць, названа Рубчаком „Спомин про місяць", змальовує коротко, схематично і трохи поверхово кохання двох людей. Спочатку, під впливом місячного проміння, народилося „непорочне крайнебо", але згодом той же місяць „злозичливим дотиком" перемінив щастя в пісок (а пісок у Рубчака — це символ найбільшого зла), і між двома коханцями не стало кохання й зрозуміння. Вони ще силуються втриматися одне біля одного, аж поки не зрозуміють, що „все вже нам умерло". Тоді вони прощаються і, як чужинці, розходяться. Але ж кохання було, воно спогадами проходить через ціле життя людини, і коли вже

надходить старість, то часом трапляється, що давні коханці сходяться знов:

„Коли
З чола мого впаде овоч останній,
І осінь сивощі вщепить у скроні
мої —
Будь зо мною тоді," —
просить поет.

Це в поетовій інтерпретації, так звана любов до смерти, а може, і після смерти, бо поет вірить у вічність життя і перехід душ із покоління в покоління.

Поема дуже мелодійна, настроєва і правдива. Звичайно ж, поема не така ясна і зрозуміла, як у цім переказі. Ясність місячного сяйва затемнюють такі порівняння, як „Місяць промінням своїм перемінює світ, немов очі дитини" (що кого перемінює: місяць — очі дитини, чи очі дитини — місяць?! Ох, той знахідний відмінок, що зівпадає з називним!) — або: „Піднімеш на долонях мощі місяця до уст моїх. Я зцілую їх..." Бр... Як страшно і несмачно. Звичайно ж, „мощі місяця" тут — це спогади чи привиди минулого кохання, але ж чи догадається читач? Мабуть, що ні.

Як кожний модерніст, Богдан Рубчак будує свої вірші на підвалинах античного і робить це видимим, беручи собі за провідницю в поході з камінного саду біблійну Суламіт; темою другого вірша в „Променистій зраді" поет узяв зраду Юди в Гетсимані (ця зрада теж не промениста), ще одну поезію будує він на образі зловісниці - Касандри. З новіших поетів Богдан Рубчак обирає собі за зразок Богдана Ігоря Антонича, з яким безумовно має багато спільного, і Василя Барку, з яким має дещо спільне і — на щастя — не має неприємної „дитячої" солодкавости поезій Барки. Письменник Дос Пассос, говорячи про модерністів, підкреслив, що все нове базується тільки на старому, і чим воно новіше, тим давнішу базу собі обирає. Богдан Рубчак свідомо вважає себе модерністом, хоч в останні часи цей термін набрав амебопобідних обрисів. (Під плащем модернізму часто ховаються графомани і літературні шарлатани, що всі свої невдачі пояснюють низьким культурним рівнем читача).

Сучасних модерністів цілого світу об'єднує ідеалізм, в найвищій мірі критичне ставлення до навколишнього суспільства (звідси мінорний тон модерністів), гуманне ставлення до покривджених (улюбленці модерністів — „інтелектуальні боми", звідси зв'язок із так званими „бітніками"), разом із тим, передбачення і навіть жадання вибухового кінця світу (звідси рясні апокаліптичні мотиви), почуття своєї вищости, окремости, а тому і самотности (звідси відчай самоти і страху). З боку мистецьких засобів, модерністів єднають вишукані, „незвичайні", різкі образи, метафори і порівняння. Це, з моєї точки зору, найкраща сторона творчости модерністів, і коли доходить до образів, я Богдана Рубчака прекрасно розумію. Поет одверто хизується своїми образами й афоризмами, багато з них (на жаль, далеко не всі) справді коштовні. Створюється враження, що не образи існують для віршів, а вірш для образів. Поет ніби будує майстерну мозаїку з наперед заготовлених, в пориві надхнення „винайдених" образів, обрамовуючи їх в ту чи іншу поезію, не дбаючи про те, як виглядатиме цілість. Тому, читаючи поезії модерністів, в тому числі й Рубчака, доводиться просто поминати те, що не спиняє уваги, бо це просто зв'язковий і зачасто випадковий матеріял, а зупинятись на вдалих і розумних образах. Термін „розумний" вжито на тім місці для того, щоб підкреслити деяку надуманість образів. Це — не теплі слова чуття і серця, це — те, що „з холодної столиці очей" „брамою уст" виходить з „огорожі чола", спрямоване до серця читача. Поет передбачає, що слова його „уб'є мороз", цебто, що вони не завжди дійдуть до мети — „до селищ сердець", але потеплішати не хоче. Бо тоді слова стануть „звичайні", „людські, а модерністи прагнуть створити надлюдське.

Поет настільки підкоряє своє серце розумові, що (чи не навмисне?!) датує вірш „Весною" місяцем серпнем, а вірш „Осінь" пише в січні. Єство його живе своїми порами року, бо вірші його складає розум, а не серце. А читач навчився з дитинства вірші сприймати не розумом, а серцем, і довго доведеться боротися модерністам, щоб цю традицію перебороти...

Богдан Рубчак цурається цвітистих дрібушечок у своїх образах. Його образи яскраві, але без прикрас. Вони побудовані з основних, первісних елементів. Поет бо намагається, як він каже, „щоб я був чорний-нагий, без зайвих зрадливих барв." І самою тільки прямою думкою поет спромігся на такі гострі й правдиві картини, як:

„Весну прозоро торкаєш, немов обличчя дитини. Вона глядить на тебе блакитними очима і стає твоїм добрим другом" ...

або:

„Промигнули в темнім вікні обличчя старечі на мить, і за мною кульгає їх згорблений сміх".

Або ще:

„Округлі спогади висять на галузі тиші, дозрівають, мов сливи".

Над цим образом уже треба трохи довше подумати, очі закрити, але заразом образ дуже яскравий. Весну Богдан Рубчак змальовує таким мистецьким, урбаністичним мазком:

„Я бачу весну, бо клаптик снігу і сажі між мурами став трохи меншим".

А ось прекрасний скульптурний малюнок осени, відчутий, певно, під час Служби Божої:

Візантійський собор — це осінь.
Образи євангелистів
На царських вратах її,
У глибоких вдумливих барвах,
Обрамлені старим злотом,
Що кутє в листя винограду.

Дуже цікаві в цім відношенні „Нічні мініятюри" з книжки „Камінний сад". Це, тавтологічно висловлюючися, „мініятюрні мініятюри"; кожний вірш складається з трьох рядків і — тільки один дуже пластичний образ: коханці в образі двох стиглих вишень на долоні, краса дівчини передана через деталь вишневого цвіту в чорному волоссі і т. д.

Часом образи стають засміливими, але ще виразними і сприйнятливими, як, наприклад, „Мов роса на павутині, біль блистить на нервах", а часом поет переходить грань розуміння і не хоче відмовитись від авторського егоїзму — писати головним чином для себе, а не для читача. Так створилися такі образи, як „У твоїм обличчі, де росте всесвіт, буде рости мій дім". Образ невірний уже хоч би тому, що обличчя — це площина, і якщо щось на нім і справді мало б рости, крім бороди і вусів, то тільки **на** нім, а **не в** нім. Або „Біжи у ніч, яку вмістити в принагідне ліжко" (де тут присудок? „Можна", „треба" чи „не треба" вмістити і чому, чому саме в ліжко, та ще й принагідне?! Хто його знає!). Або ще такі рядки:

Засни, суворосте кар. О! Навіки
світ увільни!
Хай буде на небі часу золотий
м'яч.
Хай не буде на небі більш образ
моєї вини:
Завершення болю — Христа роз-
п'яте рам'я."

Поперше, неканонічний ритм більшости віршів Рубчака (я б радше назвала його вірші ритмічною прозою) не дає змоги поставити наголосу на слові „образ", тому не відомо, чи на небі поет бачить образ, чи образи своєї вини. Зміст строфи, начеб то, що людські муки, викуплені жертвою Христа, вже повинні були б скінчитися лагідним прощенням — але чому ж це все так „мудро" закручено? Хіба, щоб щось „нове" сказати? Але це вже зовсім не нове.

Часом „загадковість" метафор у Рубчака доходить до комічного, наприклад, у такім рядку:

„Тобі відкриє чапля тайну свого
обличчя".

Неопрацьованість мови і некритичний підхід до своїх метафор осмішив і вірш „Казка", що має досить глибокий, але недоступний читачеві зміст. Зміст вірша в тім, що одного ранку хтось зробив страшне злочинство. Причетний до злочину чоловік виступив за свідка, обвинуватив у злочині невинне дівча, і суд її засудив.

З гіркого досвіду ми знаємо, що дуже часто воно так і трапляється. Але як же поет Рубчак „оздобив" цю істину? Вірш відкривається так:

„Ранок, сліпий від досад,
Поповнив тираносид".

„Тираносид" — це новотвір, але це не щось таке на зразок слів „сусід" чи „домосид", з коренем „сид" (сидіти). Ні, це на зразок англійських „homicide і suicide", отже має означати „тирановбивство". В сполученні з провінціялізмом „поповнив", що вжито тут у значенні „вчинив", це дуже оригінальне плетиво. Коли ж лжесвідок знайшов дівча, воно собі співало „в тернових кущах, тернові вінки в'ючи". Неабияку мужність мало те дівча, коли терни не заваджали йому співати! Хіба що його від терня добре захищав панцер — „одежа з полину стеблин" (якби поет поставив „з стеблин полину", було б краще для змісту і ритму, і наголос зберігся б правильний).

Богдан Рубчак — на шляху великого шукання. Він знайшов спосіб вислову думки в образі. Справа лише в тім, щоб ті образи стали динамічними, до чогось реального кликали, бо самою критикою добра не здобудеш. І статична безсюжетність поезій Рубчака вістрям упирається в питання: **а де ж Україна?** На жаль, ні словом, ні посередньо, ні безпосередньо, в жаднім творі Україна чи українські проблеми не згадані. Очевидно, виходить поет із відомого твердження Ґете про те, що справжнє мистецтво не може бути національним, воно мусить бути світовим. Справді, „всесвітнього" твору я ще не читала. Кожна книжка, кожна поезія має свою національну душу, свій колорит. Тому так тяжко перекладати дійсно мистецькі твори з однієї мови на іншу і — парадоксально — немистецькі або прозаїчні речі може перекладати вже навіть машина. Оскільки поезія може бути висловлена лише тією чи іншою мовою, вона в першу чергу мусить бути **національною.** Коли такі нації, як Англія, Америка чи навіть Франція можуть дозволити собі космополітичні жести, наша література в першу чергу мусить бути **українською,** не тільки для наших читачів, а й для тих, що читали б її в перекладах. Модерністи, що тримають зв'язок із поетами співзвучних напрямків у всьому світі, мабуть, засоромились би, коли б їх іншомовні колеґи запитали, чом це вони ані словом не згадають про свою батьківщину. Треба поетові про це подумати.

Ганна Черінь

Перед Виставкою Українського Мистецтва в Дітройті 1960 р. Зустріч у домі батьків арт. мал. Ірини Носик у Торонті. Зліва направо сидять: А. Стебельська, Ірина Носик, І. Дмитренко. У другому ряді зліва направо стоять: О. Левицька, Іван Носик, Л. Носик, В. Софронів-Левицький, Маруся Бек, Б. Стебельський, о. П. Хомин і М. Дмитренко

ДРУКАРНЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

приймає замовлення на всякі

ВЕЛИКІ Й МАЛІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ

в українській, англійській та інших мовах,

Приймає до друку **офсетом або на плоскій машині**

КНИЖКИ, ЖУРНАЛИ, ПРОПАМ'ЯТНІ КНИГИ НАШИХ УСТАНОВ, ПОРТРЕТИ і ін.

з гарним оформленням і оправою всякої величини.

Виконання робіт скоре й дуже дбайливе (зразком можуть послужити такі видання, як твори Тараса Шевченка, Трилогія Богдана Лепкого, „ОВИД" і інші).

Ціни низькі.

Роботи доставляємо до всіх місцевостей у ЗДА, Канаді й інших країнах.

За ближчими інформаціями звертайтесь на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PRINTING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue — Chicago 22, Ill. — USA.

ЗАГАДКИ

Запрошуємо наших Читачів надсилати розв'язки загадок, що їх друкуємо в кожному числі нашого журналу. Між передплатників „Овиду", що надішлють правильні розв'язки різдвяної загадки, вильосуємо нагороду з трьох найновіших книжок нашого видавництва, нових не друкованих досі літературних творів (гляди оголошення на другій стороні обкладинки).

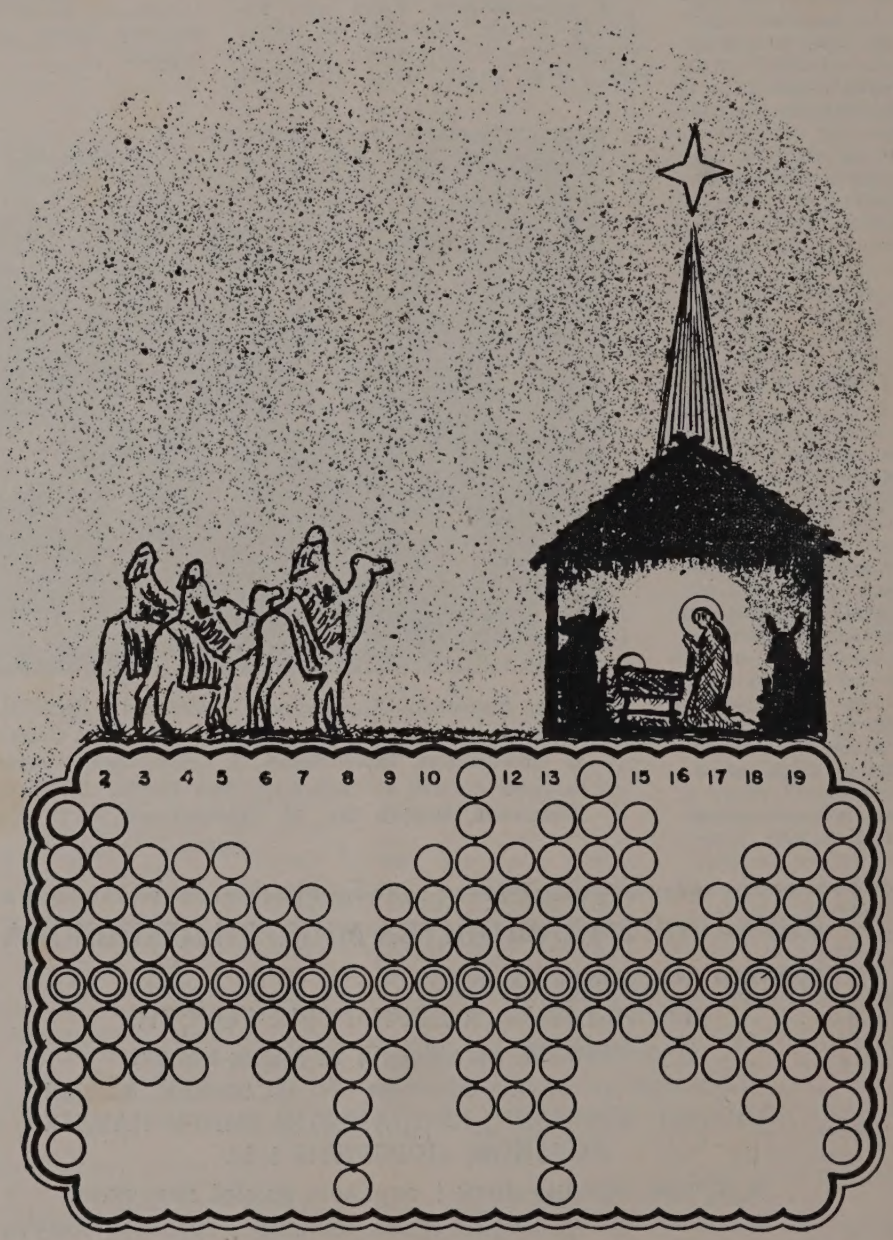

Різдвяна загадка

би, ван, вій віт, га, го, гол, да, є,
ка, ка, лат, ле, ле, ли, ли, ло,
ля, ма, ма, ма, маг, мат,
мон, на, на, на, ни, ни,
ня, о, пер, пи, ра,
ри, ри, рі, рі, розп, са,
сан, сей, си, спов, ся, та
то, ум, фа, фа, хи, хон,
х р е с т, ч у, я, я, я, я.

З вище поданих складів зложити 20 слів, які пов'язані тісно з життям і діяльністю Ісуса Христа, та помістити їх відповідно в поданій хрестиківці. Ряд позначений подвійними колісцятками дасть бажану розгадку.

Щоб улегшити розгадку, подаємо такі пояснення:

Слова: 2, 8, 11, 14, і 18 — місцевості пов'язані з життям і діяльністю Ісуса Христа.

3, 9 і 16 — апостоли.

15 і 19 — два противорічні вигуки юрби, що окружала Ісуса Христа.

13 — один із послідних вислові Ісуса на хресті.

4, 10 і 20 — жіночі імення.

В. В. Ф.

ПАПІР

У ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ

НА

- КНИЖКИ
- ЖУРНАЛИ
- ЛЕТЮЧКИ
- ТОРГОВЕЛЬНІ ДРУКИ

НАЙЛІПШОЇ ЯКОСТИ

КАНЦЕЛЯРІЙНІ ПАПЕРИ Й НА ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ

ДОСТАВЛЯЄ

Reliable Paper Company

УКРАЇНСЬКІ ДРУКАРНІ, ВИДАВНИЦТВА Й ПРИВАТНІ ОСОБИ НЕ ТІЛЬКИ В ЧІКАГО АЛЕ І В ІНШИХ МІСТАХ

ОБСЛУГОВУЄ ЗАСТУПНИК ЦЕЇ ВЕЛИКОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ КОМПАНІЇ
УКРАЇНЕЦЬ (доставець паперу на 14-томове видання творів
Тараса Шевченка і трилогії Богдана Лепкого)

PAUL MARRINOFF,
3305 N. Newcastle Ave.
Chicago 24, Ill.
Phone PA 5-8529

За інформаціями можна звертатися до п. Павла Маринова письмово або телефонічно також по українськи.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.

Телефон: HU 9-0520

Приймає вкладки й дає позички

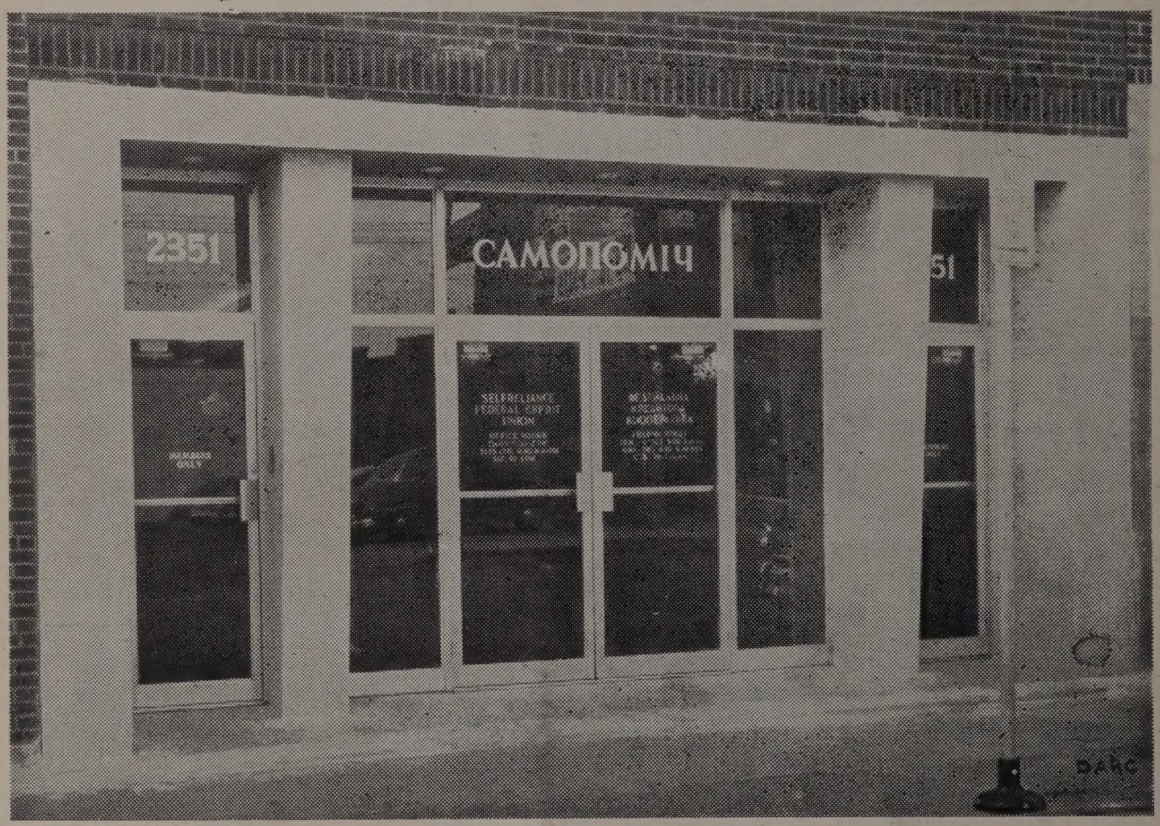

ПОЗИЧАЮЧИ на авто, на меблі, на задаток хати, на ремонт дому чи ін. платите в Кредитовій Кооперативі „САМОПОМІЧ“ лише дол. **48.75** відсотків від дол. **1.000.00** заодин рік.

ПРИ ЦЬОМУ коштом **„Самопомочі“** забезпечується позичку до висоти дол. 10.000 на випадок смерти або цілковитої непрацездатности позичальника.

БЕРУЧИ в **„Самопомочі“** кредит на авто і даючи на її забезпечення свій тайтел (право власности) **не потребуєте ручителів.**

ПРИ ЦЬОМУ можете полагодити забезпечення авта від різних випадків.